

Speciale – 10 semester

National identitet, tilhørsforhold og social integration

En kvalitativ undersøgelse af oplevelser af national identitet,
tilhørsforhold og social integration blandt unge kvindelige
efterkommere af muslimske indvandrere i Danmark

Vejleder: Inger Glavind Bo

Johanne Holmbjerg Bangsgaard – 20177488

Anslag: 167.996

Juni 2019

Aalborg universitet

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Abstract

There has in Denmark been a heightened awareness of integration as well the matter of national identity and belonging. The discussion about what makes you “Danish” has intensified with the influx of refugees. There has in this debate been a specific focus on Muslims. Social integration is typically valued on objective and functional measurements while a specific identification of social integration is underexposed. Furthermore a lot research is centred on male descendants and immigrants. This thesis illustrates how young female descendants of Muslim immigrants from the Middle East experiences their national identity and sense of belonging to Denmark and how this affects their understandings of social integration. To answer this question have I made five narrative interviews with young female descendants of Muslim immigrants from the Middle East. The empirical data is processed in a three-piece analysis.

In the first two parts of the analysis is Richard Jenkins’ theory of identification, categorization and classification used as well as Axel Honneth’s theory of recognition. Hereby is an understanding created of how categorizations influence the young women’s experiences of national identity and belonging. Furthermore is it identified that more young women experiences a strong sense of belonging to the local area. These experiences have an impact on their understanding of social integration because the categorizations influence their experiences of being excluded from society. Furthermore being a reason for the violation forms the women experience in the sphere of solidarity and the sphere of contractual respect. To use an intersectional perspective in the third part of the analysis contributes to a broader understanding of how national identity, sense of belonging and social integration occur in dynamic processes on separate levels where power and inequality are mixed with perceptions of categories.

On the basis of the analysis follows a critical discussion of Honneth’s theory of recognition and a further discussion of whether social work has the practical space for action to work with an identification aspect of social integration. The thesis concludes that a greater focus on an identification aspect of social

integration will give a more complete understanding of the young women's experiences of social integration in Denmark. Furthermore can it be concluded that a grander focus on the identification aspect of social integration can have great importance to social work.

1. Indledning	6
1.1 Motivation	6
1.2 Problemfelt	8
1.2.1 Social integration	8
1.2.2 Kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse	8
1.2.3 Identifikationsmæssig integration	10
1.3 Problemformulering	12
1.4 Læsevejledning	13
1.5 UngiErhverv	14
2. Begrebsafklaring og forståelsesramme - National identitet og tilhør	15
2.1 Nationen som et forestillet fællesskab	16
2.2 National identitet og tilhørsforhold – hvorfor er det vigtigt?	17
2.3 Hierakisk tilhørsforhold	18
2.4 Identitet og tilhørsforhold i et integrationsperspektiv	19
3. Teori	19
3.1 Identitet, identifikation og den generaliserede anden	20
3.2 Anerkendelse og social integration	22
3.3 Klassifikationer, kategorisering og grupper	23
3.4 Intersektionalitet	24
3.5 Opsummering af teori	25
4. Metodiske overvejelser	26
4.1 Kvalitativ metode	27
4.2 Videnskabsteoretiske overvejelser	27
4.2.1 Det fortolkningsvidenskabelige paradigme	27
4.2.2 Den filosofiske hermeneutik	28
4.3 Forskningsstrategi	29
4.3.1 Litteratursøgning	29
4.3.2 Adgang til feltet og etablering af kontakt	29
4.3.3 Personbeskrivelse af informanterne	31
4.3.4 Målgruppe	32
4.3.5 Ethiske overvejelser	32
4.4 Datagenerering	34

4.4.1 Det narrative interview	34
4.4.2 Kvalitet i en interview undersøgelse	36
4.4.3 Udførelse af interview undersøgelse.....	37
4.4.4 Transskribering.....	38
4.5 Abduktiv tilgang.....	38
4.6 Analysestrategi.....	39
4.6.1 Åben kodning.....	39
4.6.2 Fokusering af data	40
5. Analyse	40
5.1 Analysedel 1: National identitet og tilhørsforhold til Danmark	41
5.1.1 Kategorisering og identifikation – et dialektisk forhold.....	41
5.1.2 National identitet og tilhørsforhold – et paradoks	45
5.1.3 Lokalt tilhørsforhold – ”Indvanderne” fra Ghetto’ en	47
5.1.4 Oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark – Opsummering af analysedel 1	50
5.2 Analysedel 2: Oplevelser af social integration.....	50
5.2.1 Social integration igennem uddannelse og beskæftigelse.....	51
5.2.2 Social integration igennem deltagelse i det civile liv	55
5.2.3 Oplevelser af social integration – Opsummering af analysedel 2	58
5.3 Analysedel 3: Et intersektionelt perspektiv.....	58
5.3.1 Sammenvævede kategorier	59
5.3.2 Køn og Religion.....	59
5.3.3 Majoritet og minoritet – magt og ulighed.....	61
5.3.4 Oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i et intersektionelt perspektiv – Opsummering analysedel 3.....	63
5.4 Delkonklusion	64
6. Diskussion.....	65
7. Konklusion.....	71
8. Perspektivering.....	72
9. Litteraturliste.....	74
10. Bilag	78
10.1 Bilag 1: Interviewguide	78

1. Indledning

1.1 Motivation

(...) at være en del af det danske fællesskab, har stor betydning (...) Det er dér, hvor **"de"** bliver til **"vi"** og **"dem"** bliver til **"os"** – danskerne, vi danskere!

Hvad er det at være dansk? Har vi brug for at være danske? Har nationalitet overhovedet betydning i det moderne industrialiserede verdenssamfund? Sikke et spørgsmål at stille!

Vi er jo danskere; men vi er også forskellige. Vi har forskellig baggrund, vi har forskellig opvækst. Vi kommer fra storbyen, vi kommer fra det lille samfund, men hver især ved vi, at vi er danske. Det er en del af vores identitet.

(Magrethe II, Dronning af Danmark, uddrag af nytårstalen 31.12.2016)

Således lød det fra Dronning Magrethe II i hendes nytårstale d. 31 december 2016. Hun stillede skarpt på et højaktuelt emne; Integration og nationalisme i et voksende multietnisk dansk samfund. På diplomatisk vis indkapsler hun essensen af integrationsdebatten i Danmark i dag, spørgsmålet om "os" og "dem" og hvornår man er dansk? I 1980 var der omkring 50.000 personer med ikke-vestlig baggrund i Danmark. I dag er der næsten en halv million. Det svarer til en stigning fra ca. 1 pct. af befolkningen til 8,5 pct. (Regeringen.dk A, 2018: 4). Det har medført et øget fokus på indvandrere og integration, samt spørgsmålet om national identitet og tilhør. Det er et emne, der ikke kun vedkommer forskere og politikere, men også almindelige borgere – i en sådan grad at Danmarks Dronning valgte at italesætte det foran næsten halvanden million seere i 2016 (dr.dk, 2017). Der er ikke længere tale om gæstearbejdere på visit, men snarere anden- og tredjegerationsindvandrere, som er generationer af unge, der er født og opvokset i Danmark. Alligevel bliver de ikke altid af politikere og borgere set som (fuldgyldige) danskere (Simonsen B, 2017: 312). Det er bl.a. udtrykt ved kravene til historisk og kulturel viden i indfødsretsprøven og i kodificeringen af danske værdier i Danmarkskanonen, samt ghettoplanen fra marts 2018, der lægger op til at forskelsbehandle på baggrund af bopæl i udsatte og indvandrerlige boligområder. Spørgsmålet om integration af indvandrere i Danmark

er blevet en værdipolitisk debat om danskhed og danske værdier, herunder alt fra håndtryk og svinekød, til kvindesyn, uddannelse og beskæftigelse. I virvaret kan jeg, ligesom Dronningen, undres over, hvad det vil sige at være dansk og ikke mindst, hvornår man er dansk nok?

Ifølge Regeringen er alt for mange indvandrere med ikke-vestlig baggrund for dårligt integreret i Danmark (Regeringen.dk A, 2018). De er uden uddannelse, uden job og uden at kunne tilstrækkeligt dansk. I ghettoplanen fremgår det, at en forholdsvis stor andel, omkring 15% af alle familier med ikke-vestlig baggrund, har flere kendetegn, der tyder på, at de lever relativt isoleret fra det øvrige danske samfund. (ibid.: 5). Regeringen understreger, at det er bekymrende. Det er ikke kun regeringen, der har integration på dagsordenen. Socialdemokratiets formand Mette Frederiksen påpegede sidste år, at integration "(...) er den største udfordring i det danske samfund nu" (Information, 2018). Spørgsmålet er, om det i sig selv er bekymrende, at minoritetsgrupper lever isoleret? Jeg kan undres over, hvem der definerer, hvad der er bekymrende og hvornår en person bliver betragtet som godt integreret? Social integration bliver i høj grad målt på uddannelse, beskæftigelse og kriminalitet, mens spørgsmålet om en mere identifikationsmæssig integration, hvor "de" bliver til "vi", synes underbelyst. (Simonsen A, 2017).

Der er foretaget markante stramninger på udlændinge- og integrationsområdet. Den seneste finanslov, samt ghettoplanen er eksempler på en mere konsekvent udlændinge politik. Flere af tiltagene har dog det til fælles, at de lægger op til at forskelsbehandle på baggrund af bopæl i udsatte og indvandrerlige boligområder. Beboerne i ghettoområderne har bl.a. indskrænkede rettigheder ift. lejemål, det er lovpligtigt at sende børn i institution og kriminalitet straffes hårdere i skærpede strafzoner i ghettoområderne. (Regeringen.dk A, 2018). Det er love, der ligesom udvisningsdomme og visitationszoner kan opfattes som et symbol på, at alle borgere ikke er lige for loven. Jeg undres over, hvorvidt en sådan politisk kurs fremmer den sociale integration af indvandrere og efterkommere i Danmark?

1.2 Problemfelt

Jeg har i dette indledende kapitel samlet en række undersøgelser, tal og udtalelser vedrørende spørgsmålet om at være dansk og at være socialt integreret i det danske samfund. Jeg vil ikke vurdere validiteten i denne empiri, men udelukkende bruge det som en motivering og afgrænsning af opgavens problemstilling. I det følgende afsnit defineres først en forståelse af social integration, som specialet tager udgangspunkt i. Herefter argumenteres der med baggrund i undersøgelser af kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse, hvorfor det er interessant at belyse målgruppen af kvindelige efterkommere. Efterfølgende begrundes det, med henvisning til Kristina Bakkær Simonsen PhD, samt undersøgelser i nationalisme, hvorfor specialet koncentrerer sig om en mere identifikationsmæssig integration og hvorfor det i denne sammenhæng er aktuelt at sætte fokus på muslimer.

1.2.1 Social integration

At være dansk og at være en del af det danske fællesskab, er i et socialpolitisk perspektiv, et spørgsmål om social integration. Det er, som Dronningen udtrykte det, der hvor ”de” bliver til ”vi”. Social integration er en sociologisk betegnelse for et samfunds, eller et systems sammenhængskraft. Det handler både om at fjerne barrierer for ekskluderede, men også om at skabe motivation hos den, som skal integreres og i det system, som personen skal integreres i (Kristensen et al., 2007: 2). Jens Bonke og Marie Louise Schultz-Nielsen har under Rockwoolfondens forskningsenhed i 2013 udgivet bogen *Integration blandt ikke-vestlige indvandrere*. Her noterer de sig, at der principielt er to veje til social integration i samfundet, nemlig gennem tilknytning til arbejdsmarkedet og gennem deltagelse i det civile liv, hvor sociale netværk, familie, venner, foreninger med videre spiller en afgørende rolle. Disse to veje har gennem en gensidig påvirkning betydning for både økonomiske outcomes og integrationen generelt (Bonke og Schultz-Nielsen, 2013: 20). Det er denne forståelse af social integration, der vil være udgangspunkt for nærværende speciale.

1.2.2 Kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse

Betragtes tallene for kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse som målbare parametre for integration, tegner der sig et ulige billede af, hvordan det går med

integrationen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i Danmark. (Integrationsbarometer.dk, 2018: 8, Dahl, 2005: 42) Særligt tallene for kvindelige efterkommere er tvetydige. Måles integration på kriminalitet, må kvindelige efterkommere betragtes som bedre socialt integreret end mandlige efterkommere. Kvindelige efterkommere figurerer, ligesom kvinder med dansk oprindelse, i langt mindre grad end mandlige efterkommere og mænd med dansk oprindelse i kriminalitetsstatistikkerne (Dahl, 2005: 42, Regeringen A, 2018: 6). Godt hver tiende mandlige efterkommer bliver årligt dømt for overtrædelser af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer. Kvindelige efterkommere er næsten usynlige i disse statistikker (ibid.). I folkeskolen er det ligeledes drengene, der i langt højere grad end pigerne tiltrækker sig negativ opmærksomhed. En svensk undersøgelse viser, at skoleklasser på forhånd klassificeres som mere eller mindre besværlige afhængigt af antallet af tosprogede drenge (Dahl og Jakobsen, 2005: 7). I samme kategori har Laura Gilliam fundet, at minoritetsdrenge oplever sig negativt forskelsbehandlet i skolen. Det er et dialektisk forhold, hvor de påtager sig en ballademageridentitet med en udfordrende adfærd (Gilliam, 2019). Pigerne derimod, går i højere grad under radaren. De gør sig ikke i samme grad negativt bemærket.

Det samme mønster tegner sig i statistikker over igangværende uddannelse. I udlændinge- og integrationsministeriets statusrapport fra maj 2018 fremgår det, at gruppen af kvindelige efterkommere i alderen 16-19 år, er dem, hvor den største procentdel er i gang med en ungdoms- eller videregående uddannelse, svarende til 69,5%. Det er en højere procent end både kvinder og mænd med dansk oprindelse (Integrationsbarometer.dk, 2018: 27). Betragtes derimod tallene for fuldført uddannelse, viser det, at 27% i gruppen af 20-24 årige kvindelige efterkommere, ikke har fuldført en uddannelse efter endt grundskole. Det er problematisk, særligt i lyset af, at ufaglærte kvindelige efterkommere har svært ved at gøre sig gældende på arbejdsmarkedet. I en rapport fra SFI om indvandrere og efterkommeres uddannelses- og beskæftigelsesmønster i årene efter grundskolen, fremgår det, at 49% af gruppen af ufaglærte kvindelige efterkommere er udenfor beskæftigelse. Sammenlignes disse tal med andre befolkningsgrupper af ufaglærte, er det 6,5%-point højere end kvinder med dansk oprindelse, 10%-point højere end mandlige efterkommere, og 15%-point højere end mænd med dansk oprindelse (Jakobsen, 2015: 67). I det hele taget har kvindelige efterkommere (uddannede og ufaglærte) sværere ved at gøre sig gældende på

arbejdsmarkedet. I regeringens statusrapport fremgår det, at kvindelige efterkommere har en beskæftigelsesfrekvens der er 4%-point lavere end mandlige efterkommere, 12%-point lavere end kvinder med dansk oprindelse og 17%-point lavere end mænd med dansk oprindelse (Integrationsbarometer.dk, 2018: 42).

Disse tal og undersøgelser tyder på, at der er en kønslig dimension i spørgsmålet om integration, samt at kvindelige efterkommere i højere grad end mandlige efterkommere går under radaren. I rapporten *Køn, etnicitet og barrierer for integration* fra Social Forsknings Institutet er der ligeledes fundet en kønslig dimension i integration. Her fremgår det, at traditionelle kønsrollemønstre, hvor kvinden har ansvar for hjemmet og manden for forsørgelse, kan hæmme kvindens deltagelse på arbejdsmarkedet. Af rapporten fremgår det yderligere, at kvinder med ikke-vestlig baggrund i højere grad end mænd er underlagt social kontrol (Dahl og Jakobsen, 2005: 7). Ligeledes står der i ghettoplanen, at kun 5 ud af 10 kvinder med ikke-vestlig baggrund oplever den samme frihed som mænd, mens denne opfattelse er gældende hos 9 ud af 10 kvinder med dansk oprindelse (Regeringen.dk A, 2018: 5). Det er forhold, der kan påvirke både kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og i det civile liv, og dermed deres sociale integration i det danske samfund.

Jeg har således fundet det interessant, at undersøge gruppen af unge kvindelige efterkommere og deres muligheder for at blive socialt integreret efter endt grundskole. Det er en gruppe, der i højere grad går under radaren og som er mindre belyst end mandlige efterkommere. Det er vigtigt at få en større forståelse for det sociale problem, idet det sociale problem er en konstituerende del af det sociale arbejde.

1.2.3 Identifikationsmæssig integration

En del forskning og især politik er optaget af, hvor godt indvandrere og efterkommere måler sig med personer med dansk oprindelse, på forhold som uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning (Bonke og Schultz-Nielsen, 2013, Simonsen A, 2017, Regeringen.dk B, 2018). Disse funktionelle og objektive målinger er centrale, men der mangler et fokus på en mere identifikationsmæssig integration (Simonsen A, 2017). Særligt i lyset af den førte danske udlændinge- og integrationspolitik i dag.

Desuden indikerer statistikkerne over kvindelige efterkommere, at der er nuancer i social integration, som ikke ubetinget kan måles på uddannelse, kriminalitet og beskæftigelse.

Kristina Bakkær Simonsen har sat fokus på en mere subjektiv og identifikationsmæssig dimension af integration. Hun har beskæftiget sig med opfattelser af grænser til det danske, og hvilke konsekvenser det har for det nationale tilhør (Simonsen A, 2017). I sin forskning har hun fundet, at det ikke kun er politiske bestemmelser, der gør, at det er svært at blive accepteret som dansker. Hun har undersøgt, hvilke kriterier der i bestemte nationer tillægges værdi, for at en person bliver forstået som tilhørende nationen. Her har hun fundet en række opnåelige og uopnåelige kriterier. Afhandlingen konkluderer, at integration er nemmere i lande, hvor de opnåelige kriterier tillægges størst værdi. Dette er ikke tilfældet i Danmark. Danskernes krav til nye medborgere er blandt de skrappeste i Europa. Udseende, religion og familiens herkomst har betydning for, hvorvidt en person kan blive opfattet som dansk. Konklusionen er, at det er svært at blive accepteret som ”rigtig dansker”. Selv efterkommere, der er født og opvokset i Danmark, bliver ikke nødvendigvis betragtet som danskere (ibid.: 15). Særligt muslimske indvandrere og efterkommere fra Mellemøsten, bliver mødt som ”fremmede” i Danmark (ibid.: 30). Det afspejler således også en udlændinge- og integrationsdiskurs, som har særligt fokus på muslimer og Islam. Her kan nævnes maskeringsforbuddet, også kaldt burkalovgivningen, debatten om svinekød i daginstitutioner, håndtryk mellem kvinder og mænd, kvindeundertrykkelse, og ikke mindst Rasmus Paludans radikale udtalelser om Islamismen.

Forskning i nationalisme viser, at nationalt tilhør er vigtigt for både individet og samfundet. Undersøgelser har vist, at hvis en person nægtes en central og ønsket identitet, kan det have alvorlige psykiske konsekvenser. Det kan føre til vrede, frustration, sorg og depression. Følelsen af at høre til er med til at skabe ontologisk sikkerhed for individet (Simonsen A, 2017: 16). På samfundsniveau bidrager fælles national identitet til stærkere bånd mellem forskellige sociale grupper og øger folks investering i samfundet. Modsat kan det have negative konsekvenser for samfundet, hvis individer ikke identificerer sig med majoriteten. De kan tage afstand og endda engagere sig i udviklingen af modkulturer (ibid.). I lyset heraf kan indvandrere og

efterkommeres følelse af nationalt identitet og tilhørsforhold, betragtes som et afgørende mål for social integration. Derfor finder jeg det i høj grad interessant at undersøge social integration i sammenhæng med oplevelser af national identitet og tilhørsforhold. Særligt i lyset af den eksisterende (anti-)indvandrers og flygtninge diskurs, der især har fokus på islam og muslimer. Et mere identifikationsmæssigt perspektiv på social integration kan således skabe en større forståelse for social integration blandt kvindelige efterkommere.

1.3 Problemformulering

På baggrund af ovenstående problemfelt og motivation tager dette speciale udgangspunkt i følgende problemformulering:

Hvordan oplever unge kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten deres nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark? Hvordan oplever de, at det har betydning for deres sociale integration?

Jeg har i problemformuleringen valgt at tage udgangspunkt i kvindernes egne oplevelser. For det første er det et bevidst valg om en bestemt videnskabsteoretisk tilgang (dette uddybes i metodeafsnittet). Derudover skyldes det, at den politiske debat om indvandrere og efterkommere, herunder ikke mindst kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten, er typisk en debat *om* og ikke *med* kvinderne selv. Ifølge den tyske politolog og filosof Hanne Arendt konstitueres virkeligheden af tilsynekomst, det vil sige af, at nogen kan ses og høres, såvel af andre som af os selv (Arendt, 1978: 29). Gruppen af kvindelige efterkommere er en stemme, der hverken bliver hørt nok, eller godt nok i den danske offentlighed. De kvindelige efterkommere må betragtes som dem, der har mest at fortælle om deres oplevelser af at høre til og være integreret i det danske samfund. Derfor finder jeg det nødvendigt, at de får ordet og muligheden for at fortælle deres historier. Det er deres historier, der skal udgøre undersøgelsesgenstanden, og deres historier der skal tages i betragtning, når vi diskuterer social integration af kvindelige efterkommere i Danmark. En mere subjektiv og identifikationsmæssig undersøgelse af integration, kræver andet end kvantitative data. Kun ved at inddrage de kvindelige efterkommernes eget perspektiv, kan vi få et mere fuldstændigt billede af betydningen

af den eksisterende udlændinge- og integrationsdiskurs, samt betydningen af en mere identifikationsmæssig integration. Det er et perspektiv, jeg i høj grad finder relevant, men mangelfuldt, i den danske integrationsdebat.

Jeg har desuden valgt at undersøge generationen af *unge* kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten, idet de i højere grad end den ældre generation er målgruppen for social integration i Danmark i fremtiden. I kraft af deres nuværende involvering i uddannelsessystemet (grundskolen), må de betragtes som deltagende i det danske samfund. Derfor kan de give et indblik i betydningen af de daglige møder med det danske samfund. De kan desuden give et indblik i, hvilke udsigter de har til videre uddannelse eller beskæftigelse efter grundskolen.

1.4 Læsevejledning

Jeg vil besvare specialets problemformulering gennem følgende opbygning af opgaven.

Efter denne læsevejledning og som en del af dette indledende kapitel, redegøres for den sociale indsats UngiErhverv, hvorigennem kontakten til mine informanter er etableret.

I andet kapitel afklares begreberne national identitet og tilhør. De sættes desuden i en teoretisk forståelsesramme, der danner grundlag for, samt berettiger specialets undersøgelsesfelt.

I det tredje kapitel redegøres og argumenteres der for den anvendte teori. Teorien består af Richard Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassifikationer, Axel Honneths anerkendelsesteori, samt et intersektionelt perspektiv.

I det fjerde kapitel udfoldes metodiske overvejelser omkring indsamlingen og bearbejdningen af min empiri. Her inddrages desuden videnskabsteoretiske refleksioner. Slutteligt præsenteres en analysestrategi.

I det femte kapitel foretages en tredelt analyse af det empiriske materiale. I analysedel 1 anvendes Jenkins teori samt Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden til at skabe en større forståelse for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Her vil der især blive gået i dybden med betydningen af sociale kategorier. I analysedel 2 anvendes ligeledes Jenkins teori, samt Honneths tre anerkendelsessfærer. Her søges en forståelse for, hvordan de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold har betydning for deres oplevelser af social integration. De unge kvinders oplevelse af social integration undersøges igennem henholdsvis uddannelse og beskæftigelse og igennem deltagelse i det civile liv. I analysedel 3 foretages en intersektionel analyse af de unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration. Dette gøres med formålet at få en større forståelse for kompleksiteten i de unge kvinders situation.

I det sjette kapitel foretages en kritisk diskussion af Honneths anerkendelsesteori, med baggrund i Jenkins teori, det intersektionelle perspektiv, en forståelse af et hierarkisk nationalt tilhørsforhold, samt empiri. Desuden diskuteres betydningen af min egen italesættelse af kategorier undervejs i de narrative interviews.

I det syvende og ottende kapitel præsenteres konklusion og efterfølgende foretages en perspektivering til det sociale arbejdes mulighedsrum for håndtering af arbejdet med de unge kvinder.

1.5 UngiErhverv

Jeg har valgt at skabe adgang til feltet igennem den sociale indsats UngiErhverv. Jeg vil derfor kort beskrive indsatsen UngiErhverv og begrunde, hvorfor det er en interessant indgangsvinkel.

UngiErhverv er blevet etableret som et samarbejde mellem UngiÅrhus (en samlet betegnelse for fritids- og ungdomsklubber, pædagogisk ledede legepladser, samt ungdomsskoler i Århus kommune) og ungdommens uddannelsesvejledning (UU). UngiErhverv er et led i arbejdet med at imødekomme den nationale målsætning om, at 95% af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse. Det er tilbud til unge, der typisk har højt fravær og som er blevet erklæret ikke-

uddannelsesparate. UngiErhverv samarbejder med erhvervslivet om at give unge muligheder for at erhverve sig nyttig erfaring på arbejdsmarkedet. UngiErhverv handler om at give de unge et kendskab til arbejdsmarkedet, samt at afklare dem i forhold til deres skolegang. Idéen er, at et praktikforløb kan være med til at give skolen mening (UngiErhverv).

UngiErhverv er et tilbud til unge, for hvem UU vejlederen finder det relevant, uanset etnicitet. Oplevelsen hos UngiErhverv er dog, at tilbuddet benyttes af mange unge efterkommere. Det er unge, som har meget lidt kendskab til de normer og regelsæt, der er på et arbejdsmarked. Det er lige fra kropssprog til uformelle og uskrevne regler, at lære at komme til tiden, melde sig syg etc. Det er bl.a. unge kvindelige efterkommere, som er ved udgangen af deres grundskole og skal finde fodfæste i det videre uddannelsessystem, eller på arbejdsmarkedet.

Jeg har valgt at bruge UngiErhverv som indgangsvinkel til specialets undersøgelse, idet indsatsen beskæftiger sig med en gruppe af unge kvindelige efterkommere, hvor spørgsmålet om social integration i det danske samfund er aktuelt på flere parametre. De er bl.a. i risiko for at havne i gruppen af ufaglærte kvindelige efterkommere. Det er unge kvinder, der har lidt kendskab til det danske arbejdsmarked og som desuden oplever sig udfordret i skolen, bl.a. i kraft af et højt fravær. Jeg har således fundet det relevant at tage udgangspunkt i denne gruppe, i en undersøgelse af et mere identifikationsmæssigt perspektiv af social integration.

De unge kvinders situation er kompleks og der kan være mange forhold der har betydning for deres oplevelse af social integration. I nærværende speciale vil jeg dog koncentrere undersøgelsen om det identifikationsmæssige aspekt, i form af oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark

2. Begrebsafklaring og forståelsesramme - National identitet og tilhør

Da jeg i specialet undersøger national identitet og tilhørsforhold, finder jeg det relevant at afklare disse begreber og sætte dem ind i en bestemt teoretisk forståelsesramme, der danner grundlag for-, samt berettiger specialets

undersøgelsesfelt. Jeg vil i følgende afsnit afklare en forståelse af nationen som et forestillet fællesskab med henvisning til den britiske historiker og samfundsforsker Benedict Andersons. Efterfølgende argumenteres det kort med baggrund i teorier om nationalisme, hvorfor national identitet og tilhørsforhold er vigtigt. Herefter fremlægges en hierarkisk forståelse af tilhørsforhold. Til sidst sættes national identitet og tilhørsforhold i et integrationsperspektiv.

2.1 Nationen som et forestillet fællesskab

Specialet fokuserer på kvindelige efterkommeres oplevelse af at høre til i Danmark, deres nationale identitet og nationale tilhørsforhold. Det kræver en teoretisk afklaring af nationen og det nationale. Her læner jeg mig op af Andersons forståelse af nationen som et politisk forestillet fællesskab (Anderson, 2001). Nationer er forestillede i den forstand, at medlemmer af selv de mindste nationer aldrig vil møde, eller have kendskab til hovedparten af de øvrige medlemmer. Alligevel har medlemmerne helt bestemte forestillinger omkring det fællesskab, de har med mennesker, de aldrig har mødt. Det er således i konteksten af individers uvidenhed om andre medlemmer, at det forestillede skal forstås (ibid.: 48-49). Det er en definition, der involverer et syn på nationer, som noget der først og fremmest eksisterer i kraft af medlemmernes forestilling om- og tro på nationen. Det i en sådan grad, at det har konsekvenser for den måde medlemmer handler og agerer overfor andre medlemmer, og ikke medlemmer (Simonsen A, 2017: 19). Nationen bliver en slags referencegruppe i form af ”os” danskere. Når der i nærværende speciale sættes fokus på unge kvindelige efterkommeres oplevelse af nationalt identitet og tilhørsforhold til Danmark, må dette med Andersons forståelse af nationen, knyttes op på de unge kvinders forestilling om- og tro på nationen og det fællesskab de har med andre medlemmer af nationen. Med Andersons forståelse af nationen som et politisk forestillet fællesskab, kan der i lyset af den danske (anti-)udlændinge og integrationsdiskurs stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt de unge kvindelige efterkommere oplever sig selv som en del af det nationale danske fællesskab?

Andersons virkelighedsbetragtning er betinget af det virkningsfulde, mens den historiske sandhed er mere underordnet. Ifølge Anderson er forestillingen om nationen virkelig, i det omfang at vi tror på den og handler derefter. Han skelner

således mellem virkelighed som virkningsfuld og virkelighed som sandhed (Østergård, 2004: 513). Det er en forståelse, som understøtter specialets undersøgelsesfelt. I dette perspektiv bliver det mindre vigtigt, hvorvidt de kvindelige efterkommere faktisk har dansk pas og mere vigtigt, hvorvidt de forestiller sig selv som danskere og som en del af det danske fællesskab – deres oplevelse af national identitet, tilhør og social integration.

2.2 National identitet og tilhørsforhold – hvorfor er det vigtigt?

En afgørende præmis for specialets undersøgelse er, at national identitet og tilhørsforhold har betydning. Jeg vil i det følgende argumentere teoretisk for, at det har betydning på flere parametre. Jeg vil dog først afklare en forståelse af begreberne, som foranderlige og processionelle. Med henvisning til indvandreres følelse af nationalt tilhør til værtsnationen, må det nødvendigvis være følelser, der udvikles undervejs i den integrationsproces, hvor ”de” bliver til ”os” (Kannabiran et al. 2006: 190). Nationalt identitet og tilhørsforhold skal således forstås som noget foranderligt og opfattelser af, hvem der tilhører nationen er ikke endelige sandheder (Skey, 2013: 90).

I nyere litteratur om globalisering eksisterer der en opfattelse af, at nationer, national identitet og tilhør har mindre betydning i en mere kompleks og moderne verden, hvor et større antal af mennesker, produkter og ideer krydser de nationale grænser (Skey, 2013: 81). Med henvisning til studier i nationalisme vil jeg imidlertid argumentere for, at nationen stadig er central – også i en moderne globaliseret verden. Nationalt tilhør beskrives som et anker for individers selvforståelse, fordi det giver ”en afklaret oplevelse af identitet, sted og fællesskab” (Skey, 2013: 84). National identitet og nationalt tilhør kan således forstås som gensidigt afhængige.

Nationen har betydning, fordi den i høj grad former menneskers hverdagsliv (Simonsen, 2017: 23). Det er ikke noget, vi nødvendigvis bemærker, men det nationale eksisterer i mange hverdagssituationer, som betyder, at vi oplever den sociale verden ud fra et nationalt perspektiv. Det er lige fra spisemønstre og drikkekultur til humor, påklædning, helligdage og uddannelsesinstitutioner. Ved store sportsbegivenheder identificerer vi os med ”vores” landshold. I nyhederne er ”vi” og

”her” repræsenteret på en måde, hvor det helt naturligt referer til det nationale ”vi” og det nationale ”her”. Vejrudsigten oplyser os om vejret i ”vores” land og strækker sig til den nationale grænse. Nationen er konstant repræsenteret og oplevet som en socio-politisk og territorial etnicitet (Simonsen 2017: 23, Skey 2013: 88). Det gør nationen til et særligt objekt for tilhørsforhold, og identitet netop fordi, det mere end noget andet etablerer kulturelle, sociale, politiske og territoriale grænser, der skaber bevidsthed om både individuelle nationale rum, og kloden som helhed (Simonsen A 2017, Skey 2013). Med brug af den franske sociolog og antropolog Bourdieus terminologi, kan det forstås som en del af menneskers habitus (Skey, 2013: 87).

2.3 Hierarkisk tilhørsforhold

Bourdies begrebsapparat kan desuden hjælpe med at forstå, hvordan der i nationen findes en hierarkisk orden over tilhørsforhold, eller snarere en diskrimination af de, som er ”mindre danske”. Bestemte individer har et større tilhørsforhold til nationen end andre. Det kan forstås teoretisk med begrebet national kulturel kapital, der netop knytter sig til Bourdieus begreb om kulturel kapital: ”(...) nationality can be understood as the sum of accumulated nationally sanctioned and valued social and physical cultural styles and dispositions” (Skey, 2013: 89). Det vil sige, at individer kan blive opfattet som mere eller mindre tilhørende nationen, og behandlet herefter, i kraft af bestemte karaktertræk, såsom hudfarve og accent og/eller på grund af bestemte kompetencer som viden, praktiske evner og smag (ibid.: 89). Det er kompetencer, der kan være svære at besidde, som kvindelig efterkommer af muslimske indvandrere fra Mellemøsten, idet kapital ikke nødvendigvis refererer til materielle ting, men snarere til den måde hvorpå mennesker kategoriserer sig selv og andre (ibid.). De, som har høj national kulturel kapital, tilhører i højere grad nationen og er garanteret politiske rettigheder, i kraft af deres tilhørsforhold til nationen. Det er rettigheder, der tildeles efter logikken: ”I belong more than you, therefore, I deserve more than you” (Skey, 2013: 90). Jævnfør indledningen, kan der argumenteres for, at den seneste finanslov, samt ghettoplanen fra marts 2018 er et eksempel på denne logik, hvor rettigheder og straf defineres på tværs af etnicitet og tilhørsforhold.

2.4 Identitet og tilhørsforhold i et integrationsperspektiv

Følelsen af at høre til genereres gennem tilknytningen til forskellige typer fællesskaber. Alligevel regnes nationalt tilhør som særligt centralt, fordi nationen, i en verden af nationer, sætter rammen for vores hverdagsliv. Det betyder ikke, at der ikke findes andre meningsfulde tilhørsformer.

Tilhøret til et minoritetsfællesskab eller lokalt tilhør kan have en central betydning for efterkommere (Simonsen B, 2017: 313). Når dette speciale fokuserer på den national identitet og national tilhørsforhold er det ikke fordi disse andre former for tilhør ikke er vigtige, men snarere fordi, at den nationale identitet og tilhøret til nationen er særligt relevant i et integrationsperspektiv (ibid.: 313-314), og dermed for de kvindelige efterkommeres muligheder for at blive socialt integreret i det danske samfund. Desuden er nationalt tilhør forbundet med en vis status i kraft af, at det er politisk. At være sikker på sit nationale tilhør, giver individet en ontologisk sikkerhed, samt en oplevelse af magt til at bedømme andre, der ikke er lige så sikkert positioneret (Skey, 2013: 89). Det personligt oplevede tilhør kan således være påvirket af bredere samfundsmæssige definitioner af, hvem der hører til (Simonsen B, 2017: 314). Denne opfattelse afspejler en sociologisk forståelse af, at identitet og tilhør er en følelse, som både er subjektiv, men også afhænger af andres kategoriseringer. Det kan være vanskeligt at opretholde et selvbillede, hvis andre ser anderledes på det. Således kan det være svært for de kvindelige efterkommere at betragte sig selv som danskere og som hørende til i Danmark, hvis det danske samfund betragter dem som indvandrere, eller fremmede. Det er en sociologisk forståelse, der afspejler det teoretiske udgangspunkt, som fremgår af følgende kapitel.

3. Teori

I dette kapitel redegøres der for den anvendte teori i nærværende speciale. Først argumenteres for valgt teori.

National identitet, tilhørsforhold og social integration kan belyses ud fra en bred vifte af sociologiske og psykologiske teorier. For at få en større forståelse for de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration har jeg fundet det relevant at inddrage den britiske antropolog Richard Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassifikationer. Jenkins betragter identitet som

socialt konstrueret og åbner op for en forståelse af identitet, som en identifikationsproces. Jeg har endvidere valgt at inddrage Axel Honneths teori om social anerkendelse, da han betragter anerkendelse som en grundlæggende forudsætning for social integration. Honneths teori kan således åbne op for en forståelse af de unge kvinders oplevelse af social integration i kraft af intersubjektive relationer. Disse valg er truffet på baggrund af specialets fokus på et mere identifikationsmæssigt aspekt af social integration, i form af oplevelser af national identitet og tilhørsforhold. Jeg har desuden fundet det relevant at inddrage et intersektionelt perspektiv, idet det intersektionelle kan belyse samspillet mellem identiteter og sociale strukturer på flere niveauer.

Disse teorier skal forstås som operationelle og orienterende teoretiske begreber, der anvendes i forbindelse med analysen. Afsnittet er bygget op således, at der først redegøres for Jenkins identitetsforståelse, samt Honneths adoptering af Meads begreb om den generaliserede anden. Efterfølgende præsenteres Honneths anerkendelsesteori. Herefter Jenkins forståelse af klassifikationer, kategorisering og grupper, som afgørende for at kunne forstå den sociale verden. Til sidst redegøres for teorien bag det intersektionelle perspektiv.

3.1 Identitet, identifikation og den generaliserede anden

Alle identiteter er sociale identiteter og identitet vedrører derfor en vekselvirkning mellem individet selv og andre. Identitet handler om at vide, hvem vi selv er, men i relation til andre. Det er netop evnen til at fornemme, hvem vi selv og hinanden er i en given kontekst, som muliggør, at vi kan fungere i hverdagsinteraktioner, samt at vi systematisk kan forstå hverdagssituationer og den menneskelige verden i det hele taget (Jenkins, 2000: 8). Identitet er således noget vi gør, snarere end noget vi passivt er. Identitet er en aktiv handling og Jenkins bruger identitet sammen med begrebet identifikation. Han definerer identitet således:

(...) identity is the human capacity – rooted in language – to know ‘who’s who’ (and hence ‘what’s what’). This involves knowing who we are, knowing who others are, them knowing who we are, us knowing who they think we are, and so on: a multi-dimensional classification or mapping of the human world and our places in it, as individuals and as members of

collectivities (...) It is a process – identification – not a ‘thing’. It is not something that one can have, or not; it is something that one does (Jenkins, 2004: 5)

Identitet udvikles og skabes i et konstant samspil med andre mennesker. Det er en slags identifikation af os selv og andre, og skal derfor forstås processuelt (Jenkins, 2004: 5). For at få en forståelse af de unge kvinders oplevede nationale identitet, er det således væsentligt at undersøge deres oplevede sociale relationer og interaktioner. Det være sig i skolen, blandt venner og familie.

På trods af at identitet, eller identifikation altid vil involvere individer, så må også kollektivet, historien og konteksten nødvendigvis tilskrives en væsentlig betydning. Sociale fænomener, således også identitet, er et produkt af den tid, fænomenet tilhører. Fænomenet og værdien af fænomenet skifter som følge af, at tiderne skifter (Jenkins, 2004: 3). Specialets fokus på en mere identifikationsmæssig integration blandt unge kvindelige efterkommere må derfor undersøges i en kontekst af det danske samfund i dag, herunder den eksisterende udlændinge- og integrationsdiskurs, politisk såvel som i befolkningen generelt. Identifikation er foranderlig, netop fordi det er bundet til interaktion. Det er en proces, hvor vi igennem livet lærer, hvem vi er i samspil med andre (ibid.: 77). Den, vi tror, vi er, er tæt knyttet til, hvem vi tror andre er, og omvendt. Vi definerer os selv, i relation til andre (ibid.: 12). Det er en forståelse, der lægger sig op af den amerikanske psykolog og sociolog George Herbert Meads begreb om den generaliserede anden. Mead skelner imellem ”jeg” og ”mig”. ”Jeg’et” er den ukontrollable kilde til alle aktuelle handlinger og går forud for den bevidsthed som subjektet har om sig selv. ”Mig’et” repræsenterer den andens billede af ”mig”, eller snarere den måde individet ser sig selv igennem andres øjne (Honneth, 2006: 106). Begrebet om den generaliserede anden bygger bro mellem individets indre og det omkringværende ydre. I det hele taget er Meads socialpsykologi et forsøg på at etablere grundlag for idéen om, at det menneskelige subjekts identitet skyldes intersubjektiv anerkendelse (ibid.). Det er en idé Axel Honneth har taget med i sin anerkendelsesteori. Ifølge Honneth er anerkendelse en central del af individets sociale integration i samfundet. Anerkendelse er en intersubjektiv proces, der opstår i gensidige mellemmenneskelige relationer, og som udgør selve forudsætningen for den sociale sameksistens (Honneth, 2006: 130). I dette perspektiv, bliver social anerkendelse afgørende for de unge kvindelige efterkommeres muligheder for at blive

socialt integreret i Danmark, herunder ikke mindst deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark.

Meads begreb om den generaliserede anden spiller en vigtig rolle i Honneths teori. Den generaliserede anden er en abstrakt person, der inkarnerer bestemte og situationsspecifikke rolleforventninger. Individets tænkning involverer en refleksion over, hvordan andre vil se på bestemte handlinger og den generaliserede anden repræsenterer således individets forventning om disse andres mening (Honneth, 2006: 118). Unge kvindelige efterkommeres oplevelse af, eller tænkning om sig selv som danskere og hørende til i Danmark, involverer i dette perspektiv en refleksion over, hvorvidt de oplever, at andre tænker dem som sådan, hvilket desuden afspejler deres handlinger. Individet påtager sig således etablerede handlingstendenser hos andre, gruppen, organisationen, samfundet etc. og reflekterer over dem i forbindelse med egne handlinger. Der eksisterer en fortløbende og indre dialog mellem individets indre impulser og allerede erhvervede livserfaringer og den generaliserede andens perspektiv. Individets higen efter anerkendelse nødvendiggør en orientering mod den generaliserede anden (ibid.). I besvarelsen af specialets problemformulering, får det således betydning, hvordan de unge kvinder oplever, at andre, familie, venner, skole, politikere etc. betragter deres nationale identitet og tilhør til Danmark. Det må yderligere betragtes som noget, der har betydning for deres oplevelse af- og handlinger i processen med social integration i Danmark.

3.2 Anerkendelse og social integration

At høre til en gruppe, eller at være socialt integreret, er ifølge Honneth en tosidet proces, individet oplever i mødet med omverdenen. I den proces bliver anerkendelse en afgørende præmis. Honneth bygger sin teori op omkring tre anerkendelsessfærer: kærlighedens sfære, den retslige sfære og solidaritetens sfære. De tre sfærer kan forstås som grundlæggende forudsætninger for samfundets sociale integration. Hver sfære understøtter en type af selvforhold, som er afgørende for individets intersubjektivt opnåede, positive forståelse af sig selv (Honneth, 2006: 175). Kærlighedssfæren understøtter selvtillid, den retslige sfære understøtter selvrespekt og solidaritetens sfære understøtter selvværdsættelse. For at kunne realisere sig selv fuldt ud, som integreret del af samfundet, må individet nødvendigvis opbygge et

positivt forhold til sig selv i hver af disse sfærer. Det bliver således væsentligt at undersøge kvindernes forhold til sig selv i disse sfærer, for at forstå deres oplevelse af social integration. Til hver sfære knytter der sig desuden et negativt modbillede, i form af en krænkelserform. Krænkelserformerne henviser til situationer, hvor anerkendelsen udebliver og erstattes af en misagtelse, der skader individets selvforhold (ibid.: 174-75). I Kærlighedssfæren manifesterer det sig i en række krænkelserformer knyttet til individets fysiske integritet. Dette er ikke indenfor specialets undersøgelsesfelt, og jeg vil derfor ikke beskæftige mig yderligere med denne krænkelserform. I den retslige sfære viser det sig som juridisk krænkelse i individets udelukkelse fra bestemte samfundsmæssige rettigheder. Det er en udelukkelse, der implicerer en indirekte tilkendegivelse fra samfundet af, at individet, eller en gruppe, ikke betragtes som moralsk ansvarlige borgere på lige fod med øvrige borgere i samfundet (ibid.: 178). Det er således relevant, at undersøge, hvorvidt de unge kvinder oplever krænkelse i den retslige sfære, der knytter sig til oplevelser af national identitet og tilhørsforhold, og således får betydning for deres oplevelse af social integration. Solidaritetens krænkelserformer opstår der, hvor individet eller en gruppe ikke anerkendes som betydningsfulde for den fælles praksis. Det er krænkelse, der kan bevirke, at individet oplever en følelse af degradering, nedværdigelse og fornærmelse (ibid.: 178-79). Med den eksisterende udlændinge- og integrationsdiskurs, er det nærliggende at undres over, hvorvidt de kvindelige efterkommere faktisk oplever sig anerkendt som betydningsfulde for det danske samfund?

3.3 Klassifikationer, kategorisering og grupper

Før vi kan forstå den sociale verden, er det ifølge Jenkins afgørende at forstå klassifikationer: "All human knowledge is dependent upon classification" (Jenkins, 2000: 7). Identifikation og klassifikation er tæt knyttet til hinanden, og hertil hører evnen til at kunne specificere ligheder og forskelle. Ligheder og forskelle er gensidig afhængige, idet den ene ikke kan eksistere uden den anden. "Jeg" eller "vi" kan enten være de samme som, eller forskellige fra andre. Det handler om, hvordan vi identificerer os selv, hvordan andre identificerer os og det fortsatte samspil mellem disse. Social identifikation er et produkt af dette. I nærværende speciale bliver det derfor essentielt, hvorvidt de unge kvinder identificerer sig selv som de samme som,

eller nogen andre end ”danskerne”, samt hvordan de oplever at andre identificerer dem? Jenkins benævner processen som indre-ydre-dialektik (Jenkins, 2000: 7). Han skelner mellem intern og ekstern identifikation. Intern identifikation er selv- eller gruppe identifikation, mens ekstern identifikation er andres kategorisering. I en gruppe eksisterer der en gensidig anerkendelse imellem medlemmerne og kan derfor betegnes som en indre kollektiv identifikation. En kategori er derimod en sontring af individer på baggrund af et hvilket som helst kriterium. Medlemmer af en kategori forudsætter ikke relationer mellem medlemmerne. Kategoriseringer kan derfor betegnes som en ydre kollektiv definition (ibid.: 8). Det er sontring, som allerede foretages i formuleringen af nærværende speciales undersøgelse. Det er derfor relevant at belyse forforståelser, samt at undersøge, hvordan kategoriseringer opstår undervejs i interviewet og ikke mindst imellem interviewer og interviewede. Det desuden relevant at undersøge, hvordan kategoriseringer har betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark, samt for deres oplevelse af social integration?

Alle individer er subjekter til både intern og ekstern identifikation, og den eksterne identifikation har mindst lige så stor betydning for vores identitet, som den interne. Et individ kan ikke undgå, at se sig selv igennem andres øjne og selv-identifikation sker i samspil med de kategoriseringer, som laves af andre. De ”andre” er med til at give form til vores individuelle identitet. Kategorisering og det at have kendskab til den sociale verden er uadskillelige: ”Without categorization, the complexity of the human social world might not be manageable at all” (Jenkins, 2000: 8).

3.4 Intersektionalitet

Med specialets fokus på gruppen af kvindelige efterkommere, national identitet, tilhørsforhold og social integration er det relevant at inddrage det intersektionelle perspektiv. Michael Skey noterer sig, at ethvert forsøg på at teoretisere national identitet og tilhørsforhold, nødvendigvis må tage højde for betydningen af intersektionalitet. Kategorier som klasse, etnicitet, køn, religion mm. har, i forskellige konstellationer, betydning for den nationale kontekst et individ placerer sig i og dennes tilhørsforhold til nationen (Skey, 2013: 90). Styrken ved det intersektionelle er tanken om, at kategorier ikke er givne størrelser, der eksisterer uafhængigt, men

snarere noget der til stadighed definerer, hvordan menneskers levevilkår formes. Det intersektionelle perspektiv har meget at byde på i en kritisk tilgang til analyser af kompleksiteten i udsatte borgeres situation, og tilbyder et dynamisk blik på ændringer og forandringer (Fosslund og Thorsen, 2010: 54-55). Det intersektionelle perspektiv kan således åbne op for en forståelse af den kompleksitet, der eksisterer i forbindelse med de unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhør og social integration. Den metodiske kerne i det intersektionelle perspektiv er et ikke-additivt princip. Det henviser til, at en given konfiguration af bestemte kategorier er andet og mere end summen af enkeltdelene (Christensen og Thomsen, 2016: 260). De unge kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten, er således andet og mere end summen af ung, kvinde, efterkommer og muslim.

Intersektionalitet er et centralt begreb i forståelsen af, hvordan magt og ulighed smelter sammen med opfattelser af kategorier gennem en stadig (gen)skabelse af nye markører, som gør forskellen mellem ”os” og ”dem” til sociale koder. Majoriteten er den førstegjorte og har retten til at definere det naturlige og det oprindelige, mens minoriteten, som den andengjorte er forskellig fra det første og det naturlige. I det opstår der en diskrimination af minoriteten (Staunæs og Søndergaard, 2006: 49-50). Med et intersektionelt perspektiv bliver det således muligt at belyse, hvordan diskriminationsmønstre er knyttet til de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhør og sociale integration i konteksten af det danske samfund. Det intersektionelle perspektiv fokuserer således på sociokulturelle identifikations- og differentieringskategorier i deres indbyrdes sammenhæng (ibid.: 43).

3.5 Opsummering af teori

Jeg vil kort opsummere det teoretiske udgangspunkt for nærværende speciale. Konstruktionen af identiteter og påberåbelse af disse, er ifølge Jenkins afhængig af andres valideringer. Han bruger begrebet identifikation, frem for identitet, da det således bliver tydeligt, at identifikation er noget, vi gør og ikke noget vi er. Identifikation skabes i et aktiv samspil med andre og i den konkrete kontekst. Eksterne kategoriseringer får således betydning for vores forståelse af os selv og hinanden i den sociale verden. Jenkins teori kan bruges til at undersøge, hvordan unge kvindelige efterkommere oplever og internaliserer deres nationale identitet i ”mødet”

med det danske. Jenkins kan således bidrage til at belyse et mere identifikationsmæssigt aspekt af social integration.

Honneths anerkendelsesteori er delt op i tre anerkendelsessfære, som er grundlæggende for samfundets sociale integration. Anerkendelse i disse sfærer understøtter individets selvforhold og samfundets sociale integration, mens krænkelser kan svække selvforholdet og bidrage til social eksklusion og udelukkelse. Honneths anerkendelsesteori kan bidrage til en forståelse af de unge kvinders oplevelse af social integration - herunder hvordan anerkendelse og krænkelserformer knytter sig til de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhør, samt får betydning for deres oplevelse af social integration.

Intersektionalitet handler om at kategorier, som klasse, køn, etnicitet mm. i en given konfiguration får nye betydninger, som er andet og mere end summen af kategorierne. Det intersektionelle perspektiv kan belyse national identitet og tilhørsforhold, som multidimensionale begreber, hvor sammenspillet mellem flere kategorier, på flere niveauer, får betydning for de unge kvinders oplevelse af social integration. Intersektionalitet er et centralt begreb i forståelsen af, hvordan magt og ulighed smelter sammen med opfattelser af bestemte sociale kategorier, der definerer ”os” og ”dem”.

I følgende kapitel om metodiske overvejelser fremgår det, hvordan teorien operationaliseres i den videre analyse af det empiriske materiale.

4. Metodiske overvejelser

I dette kapitel fremlægges de metodiske- og videnskabsteoretiske overvejelser, jeg har gjort omkring min tilgang til specialets undersøgelsesfelt, samt indsamlingen og bearbejdningen af min empiri. Det er et forsøg på at gøre den metodiske proces gennemsigtig ved at beskrive de forskellige metodiske valg og overvejelser. Indledningsvist argumenteres for mit valg af kvalitativ metode. Herefter præsenteres de videnskabsteoretiske overvejelser. Dernæst fremlægges forskningsstrategi, herunder litteratursøgning, adgang til feltet, personbeskrivelse af informanter, samt etiske overvejelser. Efterfølgende beskrives datagenereringen, hvordan og hvorfor jeg

har benyttet det narrative interview, samt den konkrete udførelse og behandling af interviewmaterialet. Herefter reflekteres der over specialets metodiske slutningsform, som overvejende abduktiv. Til sidst præsenteres analysestrategien.

4.1 Kvalitativ metode

Jeg har valgt at besvare specialets problemformulering ved hjælp af kvalitativ metode - mere specifikt individuelle interview, i form af det narrative interview. Den kvalitative metode er oplagt, idet specialet undersøger subjektive oplevelser. Den kvalitative metode kan netop give et indblik i andre menneskers meningsunivers, i form af detaljerig empiri med høj grad af nuancer. Jeg kan således generere empiri, der bidrager til en dybdegående og nuanceret forståelse af de interviewedes oplevelser af national identitet, tilhør og social integration. Med den kvalitative metode kan jeg bedrive forstående og fortolkende forskning (Brinkmann og Kvale, 2009: 44).

4.2 Videnskabsteoretiske overvejelser

I det følgende afsnit fremlægges de videnskabsteoretiske overvejelser omkring den overordnede metodiske tilgang i specialet. De videnskabsteoretiske overvejelser skal ses som en overordnet ramme til forståelsen af genstandsfeltet. Derudover har de betydning for valget af forskningsstrategi og datagenerering.

4.2.1 Det fortolkningsvidenskabelige paradigme

Jeg har, som nævnt, i nærværende speciale valgt at arbejde kvalitativt. Det er således oplagt at tage udgangspunkt i det fortolkningsvidenskabelige paradigme, der tager afsæt i, at viden og indsigt i sociale forhold bygger på forståelse og indlevelse i de undersøgte sociale fænomener (Launsø et al., 2005: 58). Det er en forståelse, der er relevant for specialet, idet de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark betragtes som et socialt fænomen, der skabes i hverdagens møder med det danske samfund, i skolen, i klubben, i det offentlige rum etc.

Specialets undersøgelse tager udgangspunkt i de unge kvinders egne oplevelser. Derfor giver det mening at skabe en forståelse for de unge kvinders oplevelser ud fra deres eget perspektiv, fremfor et stringent studie af, hvad forskellige variable har af betydning for deres identitet, tilhørsforhold og sociale integration. Det er centralt for det fortolkningsvidenskabelige paradigme, at data indsamles ved at spørge ind til

individets forståelse og oplevelser af egne intentioner og handlinger (ibid.: 59). Det er netop de unge kvinders forståelse og oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i Danmark, som ønskes belyst i nærværende speciale.

Med afsæt i det fortolkningsvidenskabelige paradigme er det nærliggende at anvende den forstående forskningstype. Det handler om at forstå og fortolke sociale fænomener, som allerede er fortolkninger, her forstået som de unge kvinders fortolkninger af deres nationale identitet, tilhørsforhold og sociale integration. Et kendetegn ved den forstående forskningstype er, at undersøgelser, der er rettet mod at forstå et socialt fænomen, typisk er kontekstafhængig. Det betyder, at sociale fænomener skal undersøges i den kontekst, hvori de opstår (Launsø et. al., 2005: 22). Nærværende speciale undersøges kontekstafhængigt, idet pigernes forståelse og oplevelser bliver undersøgt i konteksten af, at de er unge kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten i et dansk samfund, hvor integration og ikke mindst islam, er politiske mærkesager.

4.2.2 Den filosofiske hermeneutik

Indenfor det fortolkningsvidenskabelige paradigme og den forstående forskningstype er det relevant at anvende den filosofiske hermeneutik. Denne videnskabssteoretiske position bygger på forforståelse og forståelse af det undersøgte fænomen. Dette omhandler forskeren og den interviewede (Tanggaard og Brinkmann, 2010: 37). Jeg har indledt nærværende speciale med en undren over, hvad det vil sige at være dansk, og betydningen af identifikationsmæssig integration. Det er en undren, der er opstået ud fra en forforståelse om, at den danske integrationsdiskurs bidrager til, at det som efterkommer af muslimske indvandrere fra Mellemøsten, kan være svært at opleve sig selv som dansker, i et Danmark, hvor udlændinge, islam og integration er på den politiske dagsorden. Jeg har således haft en forforståelse af kategoriseringer som ”indvandrere” og ”danskere”. Det er en forforståelse, jeg løbende har forholdt mig til undervejs i specialeprocessen, både under interviewet og i behandlingen af mit datamateriale. Ud fra denne forforståelse og med baggrund i forskning og teori har jeg opbygget en tese om, at oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark kan have betydning for de unge kvinders sociale integration. I den forbindelse har jeg taget udgangspunkt i en teoretisk forståelse af, hvad det vil sige at være socialt integreret. Det har bidraget til nye forforståelser, som har været med til at forme

emner og spørgsmål i interviewguiden. Informanterne har så igen har været med til at forme en ny forforståelse og nye forståelser er opstået i analysen af det empiriske materiale.

4.3 Forskningsstrategi

I dette afsnit beskrives min forskningsstrategi. Først fremlægges den gennemførte litteratursøgning, hvordan der er skabt adgang til feltet, og hvordan kontakten til de unge kvinder er blevet etableret. Efterfølgende beskrives målgruppen for specialet samt de etiske overvejelser, der er blevet foretaget før og under undersøgelsen.

4.3.1 Litteratursøgning

For at kvalificere problemformuleringen har jeg foretaget en systematisk søgning efter litteratur om en identifikationsmæssig og subjektiv dimension af integration. Mere konkret har jeg foretaget min litteratursøgning i google scholar.

Inklusionskriterierne var, at undersøgelser og artikler omhandlede integration af indvandrere og efterkommere i Danmark. Dertil har jeg anvendt sneboldsøgning ud fra undersøgelser og artikler, hvor det synes relevant at anvende primær litteratur. Det har givet et udgangspunkt for undersøgelsen, og særligt Kristina Simonsens PhD afhandling *Do They Belong? Host National Boundary drawing and immigrants identificational Integration*, har bidraget som grundlag for min undersøgelse og problemformulering. Det bør dog nævnes, at det har været umuligt at danne overblik over al litteratur og forskning på området, idet integration og ikke mindst identitet og nationalt tilhør er meget omfangsrige forskningsområder.

4.3.2 Adgang til feltet og etablering af kontakt

Kontakten til de unge kvinder blev i første omgang etableret igennem to ansatte i indsatsen UngiErhverv i Århus. De er tilknyttet hver deres skole, henholdsvis Sødalskolen i Brabrand og Tovshøjskolen i Gellerup, der begge er skoler med en overvægt af børn med indvandrerbaggrund. Jeg fik uafhængigt af hinanden kontakt til de to ansatte igennem fælles bekendte. I kraft af samarbejdet med de to ansatte blev de indgangen til feltet og katalysator for muligheden for at indsamle empiri. Det var de to ansatte, der i første omgang udvalgte informanterne. Denne selektion er påvirket af, hvordan de ansatte karakteriserer feltet, og hvad de vurderer som relevant at få

indsigt i. Desuden kan deres personlige relationer til de unge kvinder have betydning for udvælgelsen af informanter (Monrad, 2018: 21). De to ansatte stod overfor den udfordring, at de ikke nødvendigvis havde kontakt til unge kvinder, der havde færdiggjort et forløb i UngiErhverv. Desuden var der i øjeblikket få muslimske piger involveret i forløbet, i deres respektive områder. Derfor udvidede vi målgruppen til unge kvinder, der *potentielt* kunne involveres i UngiErhverv, i kraft af deres manglende uddannelsesparathed. At de unge kvinder er erklæret ikke-uddannelsesegnet er med til at bidrage til deres position som en udsat gruppe, der er i risiko for at havne som ufaglærte og udenfor arbejdsmarkedet.

De to ansatte havde etableret kontakt til henholdsvis to og tre piger. Tre ud af de fem piger mødte dog ikke op til interviewet, som blev afholdt på deres respektive skoler. Jeg var forud for interviewene af begge medarbejdere blevet gjort opmærksom på, at nogle af pigerne var mindre tilregnelige med hensyn til mødetider og aftaler. Flere af pigerne er netop involveret i projektet på grund af deres høje fraværsprocent i skolen.

På Sødalskolen fik jeg gennemført et ud af to planlagte interview, mens der på Tovshøjskolen i første omgang ikke var nogen af de tre piger der mødte op. To af dem meldte sig efterfølgende syge. Med hjælp fra den ansatte i UngiErhverv fik jeg fat på den tredje pige, som mødte op et par timer senere. På grund af de udeblivende informanter, tog jeg på dagen, og på opfordring af den ansatte, kontakt til en faglærer i 9. klasse på Tovshøjskolen. Jeg bad hende udpege nogle piger, der kunne have relevans for mit projekt. Derigennem fik jeg to interviews, hvoraf den ene pige viste sig at være erklæret uddannelsesegnet. Jeg har dog valgt at beholde interviewet i mit datamateriale, da hun alligevel kan bidrage med nogle interessante perspektiver på min problemstilling. De fire interviews var alle brugbare, men af forskellig længde. Det var i varierende grad lykkedes mig, at få det narrative frem i interviewende, og få de unge kvinder til at fortælle. Det længste interview varede over en time, mens det korteste var på godt 30 minutter. Derfor besluttede jeg at tage kontakt til en bekendt klubleder i en ungdomsklub i Bispehaven, der ligesom Gellerup er noteret som et ghettoområde i Danmark (Regeringen.dk B, 2018). Han skaffede mig et femte interview med en pige, der tidligere havde været involveret i et UngiErhverv forløb, men på en tredje skole i Århus Vest, Ellekærskolen.

4.3.3 Personbeskrivelse af informanterne

På baggrund af datamaterialet kan der laves en personbeskrivelse af de fem unge kvinder. I nedenstående skema foreligger der en oversigt over de unge kvinder som informanter, der indgår i studiet. Skemaet indeholder oplysninger om deres alder, klassetrin, skole, bopæl, forældres etnicitet og beskæftigelsesstatus. Jeg har desuden noteret, hvem af de fem unge kvinder der bærer tørklæde og hvem der er erklæret uddannelsesegnet. Informanterne er hver blevet tildelt et fiktivt navn, og derved anonymiserede. De fiktive navne vil blive anvendt fortsat i specialet.

Personbeskrivelse af informanterne - unge kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten			
Interview-person*	Forældres etnicitet og beskæftigelse	Skole, klasse, alder, tørklæde	Bopæl
Özlem	Tyrkiet Førtidspensionister	Sødalskolen, 9. klasse, 16 år, (bærer tørklæde)	Hasselager (flyttede for nyligt pga. uro i Gellerup)
Nadia	Statsløs palæstinenser fra Libanon Far: Autolakerer Mor: Hjælper far	Ellekærskolen, 9. klasse, 16 år	Sabro (flyttede sidste år pga. uro i Bispehaven)
Sara	Statsløs palæstinenser fra Syrien Mor: Ikke i arbejde Far: Bor i Marokko	Tovshøjskolen, 8. klasse, 14 år	Gellerup
Bahisja	Statsløs palæstinenser fra Libanon Førtidspensionister	Tovshøjskolen, 9. klasse, 17 år (uddannelsesparat)	Gellerup
Zeinab	Irakisk kurder Førtidspensionister	Tovshøjskolen, 9. klasse, 17 år	Gellerup

*Interviewdeltagerne er blevet tildelt fiktive navne.

4.3.4 Målgruppe

Specialets målgruppe er unge kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten. De fem unge kvinder, der indgik som informanter i nærværende speciale har alle dansk statsborgerskab. De er alle elever i udskolingen på folkeskoler i Århus Vest, med en overvægt af børn med indvandrerbaggrund. Fire af de unge kvinder er kendetegnet ved et stort skolefravær og er af UU vejledere erklæret ikke-uddannelsesegnet, mens den femte er erklæret egnet. Det betyder, at de er problematisk stillede med hensyn til videre uddannelse og kan betragtes som en gruppe, der er i risici for at havne i gruppen af ufaglærte kvindelige efterkommere. To af de unge kvinder har været involveret i indsatsen UngiErhverv, mens to (de ikke-uddannelsesegnede) er potentielle, for at indgå i et praktik forløb, som kan hjælpe med at afklare dem i forbindelse med uddannelsesvalg. De unge kvinder har primært bekendtskaber blandt personer med indvandrerbaggrund. Kun en af de unge kvinder bærer tørklæde, men de er alle praktiserende muslimer, forstået som at de betragter sig selv som muslimer, faster under ramadan, fejrer Eid etc. Med undtagelse af en, har samtlige unge kvinder forældre, der er udenfor arbejdsmarkedet. Forældrene taler enten dårligt- eller meget lidt dansk. Det er således gennemgående for mit datamateriale, at gruppen af de unge kvinder kan betragtes som værende i en udsat position i forhold til at havne udenfor arbejdsmarkedet, eller for at være socialt integreret i det danske samfund igennem deltagelse i det civile liv.

4.3.5 Etiske overvejelser

I det følgende afsnit beskrives de etiske overvejelser i forbindelse med de individuelle interview. Både før interviewene og under selve datagenereringsprocessen.

4.3.5.1 Før interviewet

Ifølge Svann Brinkmann er den kvalitative undersøgelse en værdiladet social aktivitet, der lægger op til en række etiske problemstillinger (Brinkmann, 2010: 429). De etiske problemstillinger opstår primært, fordi den kvalitative undersøgelse beskæftiger sig med personers levede liv og deres menneskelige erfaringer. I nærværende speciale er der forud for interviewene taget højde for etiske problemstillinger. Det er gjort ved, at alle informanter fik udleveret et skriftligt samtykke om deltagelse, samt information om interviewet, som deres forældre skulle underskrive. I de interviews, der blev sat i

stand på dagen, eftersendte informanterne samtykkeerklæringer med forældreunderskrift. Desuden blev de inden interviewstart endnu engang informeret om indhold og formål med interviewet ved *Introduktion til interview* (Bilag 1). De blev endvidere informeret om, at de ville blive anonymiseret i specialet.

Jeg blev forud for interviewet foreslået af den ene ansatte i Ung i Erhverv, at tilbyde pigerne ”noget” (biografbilletter, penge) for at deltage. På den måde kunne jeg i højere grad sikre mig, at de mødte op. Jeg valgte ikke at tilbyde nogen form for betaling for interviewet. Jeg ønskede ikke, at de unge kvinder skulle fortælle deres personlige historier i bytte for en biografbillet. Desuden ønskede jeg informanter, der var interesseret i, at bidrage med deres fortælling. Jeg var jeg bekymret for, hvorvidt det ville påvirke mit data negativt, såfremt informanterne deltog for at få en biografbillet.

4.3.5.2 Datagenereringsprocessen

I selve datagenereringsprocessen, hvor jeg i interviewsituationen havde direkte kontakt med mine informanter, oplevede jeg udfordringer ved forskerrollen. Brinkmann noterer sig, at forskeren har ansvar for at kende sine egne værdimæssige holdninger og fordomme, og at forskeren må gøre sig klart, hvordan disse påvirker ens handlinger som forsker (Brinkmann, 2010: 444). Idet mine undersøgelser netop beskæftiger sig med oplevelser af at høre til i Danmark, var jeg opmærksom på at undgå kategoriseringer af ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskerne”. Det var en udfordring, der var markant sværere, end jeg havde forestillet mig. Ifølge Brinkmann påvirker den menneskelige interaktion i et interview informanterne, og dermed den viden som genereres (ibid.: 429). I interviewene talte jeg mig, sammen med de unge kvinder, ind i en fælles forståelse af de begreber og kategorier, som er så determinerende for den danske integrationsdiskurs. Kategoriseringer som ”danskere” og ”indvandrere” er kultur- og identitetsbegreber, som de unge kvinder og jeg selv benyttede i interviewet. Det er en udfordring, ikke kun i interview situationen, men i hele den måde vi forstår det at være dansk på i Danmark. Det er nogle grupper og kategoriseringer, som vi (både jeg og de unge kvinder) tog helt for givet (Dette perspektiv udfoldes i analysen). Jeg var særligt opmærksom på, ikke at bruge disse kategoriseringer før de unge kvinder selv havde italesat dem, for på den måde ikke at

påtvinge dem bestemte kategoriseringer. Det er således centralt at fremhæve disse kategoriseringer og begreber, som dynamiske i den kontekst af det interview de opstår i og ikke som essentialistiske begreber i forståelsen af min analyse. Dette er ligeledes en forståelse, der knytter sig til Jenkins identifikationsbegreb, som en dynamisk proces der opstår i den sociale kontekst og i aktivt samspil med andre (Jenkins, 2000: 8).

4.4 Datagenerering

I følgende afsnit beskrives det, hvordan det narrative interview er anvendt i besvarelsen af specialets problemformulering, samt hvordan der er sikret kvalitet i interviewundersøgelsen. Til sidst beskrives det helt konkret, hvorledes interviewundersøgelsen er udført.

4.4.1 Det narrative interview

I nærværende speciale er der indsamlet empiri ved hjælp af det narrative interview. Den narrative genre tillægger oplevede erfaringer i det sociale liv stor betydning. Der fokuseres på individers liv via individers egne fortællinger (Thomsen, 2016: 13). Metoden er derfor velegnet til at få indblik i en verden af identiteter, betydninger og dagligdags koder, som er til stede i interaktions- og identitetsprocesser (ibid.: 19). Det er en metode, der underbygger specialets teoretiske grundlag. I de følgende afsnit redegøres for centrale elementer i den narrative interviewform, herunder uddybes overvejelser omkring valget af denne interviewform.

4.4.1.1 Meningsskabende fortællinger

Mening etableres retrospektivt i fortællingen, som en sammenhængende forklarende logik af oplevede hændelser og begivenheder, hvorved fortid, nutid og fremtid kædes sammen i en meningsskabende helhed, som også er grundlæggende for identitetskonstruktionen (Thomsen, 2016: 14). I et forsøg på at sikre mig, at de unge kvinder fik mulighed for at fortælle deres historier ud fra deres oplevede meningsskabende helhed, stillede jeg primært ”hvordan” spørgsmål. På den måde fik de mulighed for at besvare spørgsmålene ud fra det, de tillagde værdi – deres egne fortællinger.

Erfaringer og mening skabes i en given kontekst, og en narrativ vil blive udformet forskelligt afhængig af den konkrete sammenhæng, tidspunkt for fortællingen, og hvem der fortælles til. Det uanset, at historien fortælles af den samme fortæller. Konteksten af interviewsituationen og min rolle som interviewer, må nødvendigvis have betydning for den narrativ, de unge kvinder fortæller i interviewet (Thomsen, 2016: 14). Det er i den forbindelse værd at nævne, at min position som kvinde med etnisk dansk baggrund, kan have betydning for den måde, pigerne valgte at fremstille sig selv og deres fortælling i interviewsituationen (dette uddybes i analysens afsnit 5.1.1).

Fortællinger kan desuden handle om fremtiden, herunder ønsker, håb og drømme, men også negative forventninger til det fremtidige liv. En sådan fortælling er en konstruktion af fremtiden, der vil være baseret på projektioner om potentielle muligheder og begrænsninger (Thomsen, 2016: 14-15). Via disse konstruktioner kan jeg få en indsigt i de muligheder og begrænsninger de unge kvinder oplever i forhold til deres fremtidige sociale integration i det danske samfund – og hvorvidt det påvirkes af deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark.

4.4.1.2 Det oplevede som virkningsfuldt

Det narrative interview adskiller sig fra det kvalitative interview med sit særlige fokus på menings- og identitetsskabelse via fortællingens indhold og konstruktionsmåde (Thomsen et al, 2016: 19). Det giver mulighed for at undersøge de unge kvinders oplevelse af identitet, som noget, der konstrueres i fortællingen om dem selv, og hvordan det oplevede bliver virkningsfuldt. Det mennesker forstår som virkeligt, både i forhold til egen identitet og den sociale virkelighed, er et resultat af konstante konstruktions- og forhandlingsprocesser, der er indlejret i kulturelle betydningssystemer (ibid.: 15). Det er en forståelse, der er i overensstemmelse med specialets teoretiske udgangspunkt, i form af Jenkins forståelse af identitet, som noget der aktivt gøres og hele tiden (re)konstrueres (Jenkins, 2004: 5).

4.4.1.3 Fortællinger på mikro og makro niveau

Fortællinger på mikro og makro niveau hænger uløseligt sammen. De store nationale samfundsfortællinger skaber ramme om de små personlige fortællinger fra hverdagen og begge fungerer som meningsskabende, ikke kun for individet, men også for grupper og for hele samfundet. På den måde kan de unge kvinders fortællinger om sig selv som ”indvandrere” forstås i konteksten af den danske samfundsdiskurs om integration. De unge kvinder nævner uafhængigt af hinanden og uden opfordring i spørgsmålene, både politikere som en generel term, men også mere specifikt Lars Løkke, Inger Støjbjerg, Pia Kjærsgaard og Rasmus Paludan. Flere af dem henviser til politiske lovgivninger, som ghettoplanen og maskeringsforbuddet. Desuden nævner de både ISIS og terrorangrebet i New Zealand. Disse er alle makrofortællinger, som har indflydelse på deres forståelse af sig selv og placering i det danske samfund. Gennem de narrative interviews bliver det således muligt at identificere, i hvilken grad individet oplever inklusion og tilhørsforhold, og i hvilken udstrækning de har magt til at ændre på deres situation (Christensen og Thomsen, 2016: 258).

4.4.2 Kvalitet i en interview undersøgelse

God kvalitet i et kvalitativt studie handler især om metodologisk refleksion, og metodologiske valg bør være velbegrundede i forhold til metodisk litteratur (Brinkmann, 2010: 491). Specialets metodeafsnit generelt og i særdeleshed afsnittet om narrative interviews fremlægger mere specifikt de metodiske overvejelser med hensyn til gennemførelsen af en interviewundersøgelse med højest mulig kvalitet for at belyse problemstillingen.

Desuden har interviewguiden stor betydning for kvaliteten af interviewet, da denne er udgangspunkt for dataindsamlingen. Interviewguiden i nærværende speciale er inddelt efter seks overordnede temaer, der alle refererer til de unge kvinders hverdagsliv, men som også knytter sig op på specialets teoretiske udgangspunkt (Bilag 1).

Interviewguiden er således udformet med baggrund i litteraturen. De seks temaer er skole, venner, familie, sociale medier, religion og fremtiden. Disse temaer er udvalgt med baggrund i en teoretisk forståelse af identitetsskabelse som en social proces, samt en forståelse af social integration, igennem tilknytning til uddannelse og arbejdsmarkedet, samt gennem deltagelse i det civile liv. Under hvert tema er der

formuleret hjælpespørgsmål, som opfordrer informanten til at være beskrivende i sin besvarelse. Formålet er, at opfordre informanten til at fortælle sin egen historie. Spørgsmålene skal åbne op for de unge kvinders fortællinger om deres individuelle liv, med fokus på national identitet og tilhørsforhold, samt social integration.

I nedenstående tabel ses et eksempel på et tema fra interviewguiden med de unge kvinder.

Interviewguide	
Overordnet tema	Spørgsmål
Skolegang	<p>Vil du beskrive hvordan en almindelig dag i skolen ser ud for dig? (f.eks. i går)</p> <p>Er det en typisk skoledag? Hvorfor/hvorfor ikke?</p> <p>→ <i>Undersøge oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration igennem uddannelsessystemet, samt muligheder for videre uddannelse og deltagelse på arbejdsmarkedet</i></p>

Med de overordnede temaer og åbne underspørgsmål, samt overvejelser om operationalisering af teori, sikres en sammenhæng mellem teori, metode og konkret dataindsamling, hvilket sikrer det metodiske udgangspunkt for analysen og den senere diskussion af analysens resultater.

4.4.3 Udførelse af interview undersøgelse

Fire interviews blev afholdt på de respektive skoler, mens det femte blev afholdt i den pågældende piges ungdomsklub. Jeg havde i alle tilfælde et lokale til min rådighed. Lokalerne på skolerne var indrettet som simple mødelokaler med borde og stole, mens interviewet i ungdomsklubben foregik i et kreativitetsrum med en sofa. Til alle interviews blev sodavand, vand og slik stillet frem på bordet. Alle interviews forløb uforstyrrede og varede i mellem 30 minutter og 1 time og 10 minutter. Heraf varede tre interviews mere end 50 minutter. Ved starten af hvert interview gav interviewpersonerne samtykke til, at interviewet blev optaget og efterfølgende måtte

anvendes til specialet. Samtlige interviews er optaget på telefon, hvilket sikrer en mere detaljeret dokumentation af data, samt større anvendelighed (Tanggaard og Brinkmann, 2010: 44)

Alle interviews blev indledt med en kort intro og herefter et spørgsmål om, hvordan de vil beskrive sig selv. Herefter var rækkefølgen på temaerne underordnet, og flere gange bragte informanterne selv et tema ind i fortællingen, uden indledende spørgsmål. Varigheden af de fem interviews bærer præg af, i hvor høj grad det lykkedes at praktisere det narrative interview, ved at motivere informanterne til at fortælle og tage styring på fortællingen. I tre af de fem interviews stillede jeg primært spørgsmål i begyndelsen, hvorefter informanterne overtog fortællingen. I de to øvrige interviews, som også er dem af kortest varighed, lykkedes det i mindre grad, at få informanterne til at fortælle. Disse interviews tog mere form af, at jeg stillede spørgsmål, som de besvarede, uden yderligere uddybelse, medmindre de fik et opfølgende spørgsmål.

4.4.4 Transskribering

Optagelserne af de fem interviews er efterfølgende blevet ordret transskriberet. Gennem transskriberingen gøres data mere tilgængeligt og anvendeligt. Jeg har selv gennemført og transskriberet alle interviews. Det er en fordel, idet en tredjepart kan have svært ved at høre den præcise ordlyd på lydoptagelsen. Derudover bidrager transskriberingen til at komme dybt ned i datamaterialet, hvor også gode idéer til analysen opstår (Tanggaard og Brinkmann, 2010: 43-44).

4.5 Abduktiv tilgang

I nærværende speciale har jeg arbejdet ud fra en abduktiv tilgang. Abduktion handler om at identificere det, der kunne ligge bag det, der er observeret, kategoriseret eller typologiseret (Launsø, 2005: 163). Det abduktive fremkommer i en vekselvirkning mellem det begrebslige og det empiriske i mit arbejde (Blaikie, 2010: 90). Jeg vil i det følgende uddybe, hvordan det mere konkret fremgår i arbejdet med specialet.

Jeg indledte min specialeproces med en nysgerrighed vedrørende den mere identifikationsmæssige integration. Regeringens ghettoplan fra marts 2018, samt det

seneste finanslovsforslag og ikke mindst Rasmus Paludans radikale udtalelser, fik mig til at undres over, hvilke konsekvenser den danske udlændinge- og integrationsdiskurs har for oplevelsen af at høre til i Danmark, og dermed muligheden for at blive social integreret i det danske samfund. Ghettoplanen og finansloven er love, der kan opfattes som et symbol på, at alle borgere ikke er lige for loven. Jeg undres over, hvorvidt sådanne tiltag kan spores i hverdagens dag til dag møder og om det har betydning for den sociale integration.

Som beskrevet i afsnittet litteratursøgning, begyndte jeg specialeprocessen med at søge efter forskning vedrørende mere identifikationsmæssig integration. Jeg undersøgte forskning på området og relevante teorier. Dette skridt er af mere induktiv karakter. Med udgangspunkt heri opstillede jeg kvalificerede hypoteser på, hvordan det nationale tilhør og national identitet kan have betydning for den sociale integration og formulerede en problemstilling. Min indledende empiriske nysgerrighed blev således begrebsliggjort ved hjælp af teori (Blaikie, 2010: 90). Mine empiriske undersøgelser tog udgangspunkt i teori og problemformulering. Ligeledes har jeg analyseret data med afsæt i teoretiske begreber, hvilket er af mere deduktiv karakter (Blaikie, 2010: 91). Jeg har dog i analysen været åben overfor nye temaer, som blev bragt i spil af de unge kvinder selv. Et eksempel herpå er den værdi de unge kvinder tillagde deres lokale boligområde.

4.6 Analysestrategi

I følgende afsnit beskrives det hvordan analysen af det empiriske materiale er foretaget. Her gennemgås de kodeprocedurer der anvendes i specialet – herunder hvordan teori og problemformulering er med til at etablere en kategorisering af datamaterialet.

4.6.1 Åben kodning

For at skabe overblik og indsigt i mit datamateriale, indledte jeg min analyseproces med en åben kodning af de fem transskriberede interviews. Den åbne kodning gav et overblik over og indsigt i hvilke temaer og fortællinger, de unge kvinder tillægger værdi. Som nævnt i afsnit 4.4.2 er der med baggrund i litteraturen fundet seks overordnede temaer, som interviewguiden er bygget op omkring. Den åbne kodning

kan bidrage til at finde temaer, der ligger ud over interviewguidens temaer, og som synes relevante for besvarelsen af problemformuleringen. Heraf var de mest fremtrædende etnicitet, kønsroller, ghettoen (lokalområdet), integrationspolitik, diskrimination og forældres hjemland. Denne indledende kodning skal forstås som et analytisk værktøj, der gav overblik i datamaterialet og ikke en egentlig ramme for opbygningen af analysen. Igennem den åbne kodning skabte jeg struktur i mit datamateriale, hvilket gjorde data mere tilgængeligt i min videre analyse.

4.6.2 Fokusering af data

Efterfølgende har jeg foretaget en søgning på tværs af de fem interviews og fundne temaer. Dette er gjort med henblik på at fokusere datamaterialet yderligere. En søgning på tværs af datamaterialet, handler om at analysere særlige træk og mønstre, som går igen i flere af narrativerne. Det at studere hvorvidt, enkelte fænomener, temaer eller udfordringer går igen i flere historier, siger noget om tendenser i materialet (Foss & Thorsen, 2010: 195). Jeg har således forsøgt at præcisere mit fokus i det samlede materiale ud fra de to inklusionskriterier 1) det mest fremtrædende 2) det med størst relevans for besvarelsen af problemformuleringen, med udgangspunkt i teorien – Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassefikation, Honneths anerkendelsesteori, samt et intersektionelt perspektiv. Herved sikrede jeg at de unge kvinders fortællinger fik relevans i en større sammenhæng.

Analysen er foretaget på baggrund af Jenkins og Honneths teorier, samt et intersektionelt perspektiv. I den forbindelse har jeg kodet efter kategoriseringer, krænkelse/anerkendelse i de tre sfære, samt intersektionelle kategorier. Eksempler på kategoriseringer er ”os” ”dem”, ”indvandrere”, ”danskere”. Eksempler på krænkelse/anerkendelse er retten til religionsfrihed og retten til frit skolevalg. Eksempler på intersektionelle kategorier er køn, etnicitet og social klasse.

5. Analyse

I dette kapitel foretages en analyse af det empiriske datamateriale, med formålet at besvare specialets problemformulering. Analysen er tredelt. Analysedel 1 og 2 er opdelt efter problemformuleringens to spørgsmål: 1) *Hvordan oplever unge*

kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten deres nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark? 2) Hvordan oplever de, at det har betydning for deres sociale integration? Analysedel 3 undersøger oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i et intersektionelt perspektiv.

I analysedel 1 benyttes Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassefikation, samt Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden. I analysedel 2 benyttes ligeledes Jenkins teori, samt Honneths anerkendelsesteori. I analysedel 3 benyttes det intersektionelle perspektiv. Teorierne vil blive brugt som orienterende teoretiske begreber, der kan åbne op for en forståelse af problemformuleringen.

5.1 Analysedel 1: National identitet og tilhørsforhold til Danmark

Formålet med analysens første del er at få en større forståelse for oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark blandt kvindelige efterkommere af muslimske indvandrere fra Mellemøsten. Dette gøres med udgangspunkt i det empiriske materiale og ved brug af Jenkins teori om identifikation og kategorisering, samt Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden. De to teorier supplerer hinanden i en forståelse af identitet som noget, hvor individer identificerer sig selv i relation til- og i samspil med andre.

Analyse del 1 er bygget op som følger. Først analyseres kategoriseringer og identifikationsprocesser og hvordan de eksisterer i et dialektisk forhold i de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. I andet afsnit analyseres samspillet mellem national identitet og tilhørsforhold og hvordan de unge kvinder oplever, at disse kan være i overensstemmelse, men også i modstrid med hinanden. Herefter sættes der fokus på de unge kvinders oplevelse af tilhørsforhold til lokalområdet, og hvordan det har betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark. Til sidst foretages en opsummering af analysedel 1.

5.1.1 Kategorisering og identifikation – et dialektisk forhold

Som beskrevet tidligere i teoriafsnit 3.1 og 3.3 er alle identiteter ifølge Jenkins social konstrueret og identifikation vedrører derfor en vekselvirkning mellem individet

selv og andre. Identifikation, kategoriseringer og klassifikation er tæt knyttet til hinanden. Det handler om, hvordan vi identificerer os selv, hvordan andre identificerer os og det fortsatte samspil mellem disse. Ligheder og forskelle er gensidigt afhængige og vi forstår, hvem vi selv er i forhold til hinanden. Dette afsnit tager således udgangspunkt i de kategoriseringer, som de unge kvinder (og sekundært jeg selv) fremsagde i de narrative interviews, for herigennem at få en forståelse for de unges kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold.

Fire af de fem unge kvinder benævner konsekvent sig selv som ”indvandrere” eller ”muslim”, mens den femte, Bahisja, primært bruger begrebet ”anden etnisk baggrund”. Begrebet etnicitet kan forstås parallelt med tilhørsforhold. Når det bliver brugt her og af de unge kvinder generelt, skal det forstås som et etnicitetsbegreb der har afsæt i en racial, samt forhistorisk dimension (Jenkins, 2014: 207). Samtlige informanter bruger kategoriseringer som ”os” og ”dem”, ”danskere”, ”perkere” og ”muslimer”. Et eksempel herpå, er Saras forsøg på at beskrive, hvordan det er at bo i Gellerup. Hun siger:

(...) fordi her, der er det sjældent at du ser en.. en cykle.. en dansker cykle.. eller et eller andet.. du ved.. der er bare en anden stemning.. og det er sådan.. man føler sig hjemme når man er her (Sara).

Sara betragter danskerne, som nogen andre end hende selv – hendes familie, venner og naboer – og der fremstår en helt klar skelnen mellem ”os i Gellerup” og ”danskere”. Et lignende eksempel er Nadia, der skelner mellem muslimer og danskere. Hun siger: ”(...) fordi det er kun muslimer i min klasse.. der er ikke nogen danskere” (Nadia). ”Muslimer” og ”danskere” bliver betegnelser, der adskiller Nadia og hendes klassekammerater fra ”danske” børn og unge. Identifikation og klassifikation knytter sig således til hinanden i de unges kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Kategoriseringer får betydning for deres selvidentifikation og oplevelse af sig selv, som nogen ”andre” end ”danskere” (Jenkins, 2000: 8).

På trods af at de unge kvinder er konsekvente i deres benævnelse af ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskere” kommer de alligevel i konflikt med disse kategoriseringer. Flere gange bliver de opmærksomme på deres sproglige udtryk og forsøger at korrigere. Özlem siger: ”(...) danskerne de er blevet.. altså ikke danskerne

men dem der ikke er indvandrere (...)” (Özlem). Hun bliver fanget i, ikke at ville sige ”danskere”, hvilket betyder at hun ender i en anden kategorisering ”indvandrere”.

Bahisja der primært bruger begrebet ”anden etnisk baggrund” og til tider ”etnisk danskere”, bliver ligeledes forledt til at sige ”indvandrere” og ”danskere”. Hun siger:

”(...).. men jeg vil nok sige jeg har knapt.. jeg har ikke danske venner som sådan.. Igen fordi jeg har gået i indvandrer.. med anden etn baggrund.. skoler begge to, altså både Tovshøj og Lykkeskolen” (Bahisja)

Bahisja bruger i dette citat kategoriseringen ”dansker” uden at opdage det, men forsøger derimod at rette ”indvandrere” til ”anden etnisk baggrund”. Hun er igennem interviewet meget opmærksom på disse begreber. Interviewsituationen, hvor hun oplever at sidde overfor en etnisk dansk kvinde, kan have indflydelse på, hvordan hun ønsker at formulere sig. Det gælder formentlig alle pigerne. Alligevel er deres identifikation af sig selv som ”indvandrer” og kategorisering af mig som ”dansker”, så indlejret i deres forståelse af den sociale verden, at de ikke formår at lægge disse begreber fra sig, på trods af interviewsituationen. Kategorisering og kendskab til den sociale verden er ifølge Jenkins uadskillelige (Jenkins, 2000: 8), og kategoriseringerne kan således give en forståelse af de unge kvinders oplevelse af den sociale verden. I dette perspektiv kan kategoriseringerne fortolkes, som de unge kvinders oplevelse af, at danskerne er nogen ”andre” end dem selv og at deres nationale identitet knytter sig til en anden nation end Danmark. Nadia sætter ord på, hvordan hun bruger kategoriseringer til at navigere i den sociale verden, idet hun taler forskelligt med ”danskere” og ”indvandrere”.

”(...) men vi snakker på forskellige måder, så hvis jeg snakker med mine veninder som er indvandrer ligesom mig (...) så snakker vi på en anderledes måde, sådan ”Æeu” og alt det her (...) men når jeg snakker med min danske veninde, så snakker jeg dansk dansk med hende.. (...) Ligesom jeg snakker med dig” (Nadia)

Nadia påtager sig en bestemt rolle, som afspejler situationsspecifikke rolleforventninger. Med begrebet om den generaliserede anden bliver det muligt at forstå, hvordan Nadias handlinger og rolleforventninger involverer en refleksion over, hvordan andre vil opfatte bestemte handlinger (Honneth, 2006: 118). Ifølge Honneth nødvendiggør individets higen efter anerkendelse en orientering mod den

generaliserede anden. Nadias sproglige tilpasning kan derfor forstås som et forsøg på at opnå anerkendelse hos sin samtalepartner. Igennem hendes forestilling om den generaliserede anden, bliver det således muligt at tolke på hendes oplevelse af national identitet, hvor det at tale ”dansk dansk” er noget hun gør sammen med ”danskerne”. Nadia oplever ikke sig selv som ”rigtig dansker”, det er snarere en rolle hun påtager sig i bestemte sammenhænge.

Jeg oplevede som interviewer, at det i interviewsituationen var svært at fastholde neutrale kategoriseringer. Jeg forsøgte flere gange at tale mig ud af disse kategoriseringer, men uden held, fordi jeg manglede en alternativ fælles formulering for de emner, vi talte om (I kapitel 6 foretages en uddybende diskussion af, hvilken betydning det kan have for informanterne). I transskriberingen af interviewene, blev det tydeligt at jeg, ligesom de unge kvinder, flere gange leder efter et alternativ til disse kategoriseringer. Et eksempel herpå er i interviewet med Sara, hvor vi taler om, hvor hun kan forestille sig at bo i fremtiden: ”(...) kunne du forestille dig at bo ude i Risskov? Og kun have naboer der var...” (Interview med Sara). Her forsøger jeg at undgå kategoriseringer ved at henvise til Risskov, som er et velhavende kvarter i Århus, der primært består af familier med etnisk dansk baggrund. Alligevel må jeg afbryde mig selv, da jeg er ved at sige ”danskere”. I andre situationer forsøger jeg at henvise til hår- eller øjenfarve og på den måde italesætte de forskelligheder, som har fået en betydning i det danske samfund. Zeinab fortæller, at hun tidligere har gået på en anden skole, og vi taler om sammensætningen af etnicitet på skolen. Jeg forsøger at formulere mig ud af kategoriseringerne, men ender alligevel midt i dem: ”(...) var det mere blandede med børn, var der flere lyshårede og mørkhårede.. eller var det mest danske børn?” (Interview med Zeinab). Jeg formulerer en bestemt racial forståelse af etnicitet, hvor det at være dansk, kan knyttes op på en bestemt hårfarve. Det er således ikke kun de unge kvinder, men også mig, som etnisk dansk kvinde, der er med til at kategorisere. Dette skal forstås ud over konteksten af interviewsituationen, men snarere som en social virkelighed, der er et resultat af konstante konstruktions- og forhandlingsprocesser, der er indlejrede i kulturelle betydningssystemer (Thomsen et al., 2016: 15).

Kategorisering og identifikation kan således forstås dialektisk. I fællesskab er de unge kvinder og jeg selv med til at kategorisere, men vi påtager os også bestemte kategorier

og identificerer os selv herigennem. Med baggrund i nærværende afsnit kan der argumenteres for, at disse bestemte identifikationer af os selv og kategoriseringer af hinanden bliver selvforstærkende og måske endda selvopfyldende profetier. Idet de unge kvinder påtager sig kategoriseringen ”indvandrer”, så bliver de også indvandrere, mens jeg selv er ”danskeren”. Det virkelige bliver virkningsfuldt og de oplever ikke sig selv som danskere, på trods af, at de har dansk pas, er født og opvokset i Danmark og taler flydende dansk. Kategorierne er således med til at ekskludere de unge kvinder fra oplevelsen af at identificere sig selv som dansk.

Özlem siger:

”(…) der er nogen der siger sådan.. ej de der dansker, ej de der muslimer agtig.. jeg synes ikke at man skal så meget have forskelsbehandling, fordi vi alle sammen bor i samme land og vi er alle sammen mennesker, vi alle sammen har det samme øhmm.. ting, du har øjne, jeg har øjne” (Özlem)

Özlem ønsker ikke at der skal være forskel på ”danskere” og ”muslimer”. Alligevel er kategoriseringerne med til, at hun oplever sin nationale identitet og sit tilhørsforhold som forskellig fra ”danskerne”. Identifikationsprocesser foregår i et dialektisk forhold, og her oplever de unge kvinder ikke altid en validering af deres nationale identitet og tilhørsforhold. Kategoriseringerne er således med til at ekskludere de unge kvindelige efterkommere fra at opleve sig selv som danskere, men det er en eksklusion, der opstår dialektisk. Et individ kan ikke undgå at se sig selv igennem andres øjne og selvidentifikation sker i samspil men de kategoriseringer, som laves af andre (Jenkins, 2000: 8).

5.1.2 National identitet og tilhørsforhold – et paradoks

Det fremgår af ovenstående afsnit, at de unge kvinder ikke oplever sig selv som ”danskere”, men derimod som ”indvandrere”, ”muslimer”, ”palæstinensere”, ”kurdere”, ”tyrkere” etc. Det er kategoriseringer, der har betydning for deres oplevelse af både national identitet og tilhørsforhold. Jeg vil i det følgende belyse samspillet mellem national identitet og tilhørsforhold og hvordan de unge kvinder oplever, at disse kan være i overensstemmelse, men også i modstrid med hinanden.

Nadia oplever, at tilhørsforholdet til forældrenes hjemland har stor betydning for hendes oplevelse af national identitet. Vi har en dialog, hvor det fremgår tydeligt:

N: ”Jeg vil hvertfald sige du er dansker”

I: ”Hvad er forskellen på dig og mig?”

N: ”Altså forskellen er.. at du er hel dansker (...) Det er forældrene”

Nadias vurdering af mig som *mere* dansk, end hende selv, er knyttet op på en bestemt forståelse af, hvad det vil sige at være dansk. Race og generationers tilknytning til Danmark får betydning. Nadia oplever, at jeg er *hel* dansk, i kraft af, at mine forældre er født i Danmark og fordi, jeg har en bestemt hudfarve. Denne opfattelse afspejler Nadias oplevelse af sin nationale identitet:

”(...) altså, jeg ved ikke om jeg føler mig som dansker, jeg føler mig mere som palæstinenser (...) ja fordi jeg snakker lidt mere.. jeg snakker jo begge sprog, arabisk og dansk.. men jeg tror jeg føler mig lidt mere palæstinenser” (Nadia)

Nadias identifikation af sig selv som *mere* palæstinenser, kan således forklares ud fra en bestemt forståelse af at være dansk, der bidrager til bestemte kategoriseringer af ”os” og ”dem”. Det er en oplevelse, der kan forklares med Jenkins begreber om både intern og ekstern identifikation af ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskere” (Jenkins, 2000: 8). Hun oplever at høre til i en internt identificeret gruppe af palæstinensere, der taler arabisk. Det er i kraft heraf, at hun oplever et tilhørsforhold til Palæstina. Alligevel er det ikke et land, hun bryder sig om at være i:

”(...) det er ikke så rart, altså det er ikke ligesom Danmark. Der er skrald over det hele.. og så er der.. altså jeg elsker selvfølgelig også dyr rigtig meget, så der er hjemløse derude og..” (Nadia)

Nadia fortæller her om Libanon. Det er den samme forestilling, hun har om Palæstina, som hun aldrig har besøgt. Hun har ikke lyst til at flytte dertil, hvis Palæstina skulle blive frit for palæstinensere. På trods af at hun identificerer sig selv som ”palæstinenser”, så føler hun ikke, at hun hører til i hverken Palæstina eller Libanon. Der opstår således et paradoks, hvor oplevelsen af national identitet ikke nødvendigvis knytter sig op på oplevelsen af nationalt tilhør.

Özlem beskriver ligeledes, hvordan hun oplever sig selv som ”tyrker”, men at hendes tilhørsforhold er stærkere til Danmark end til Tyrkiet:

”(...) og øhh, hvis jeg nu flytter til Tyrkiet, så kan jeg bare se at jeg vil føle mig mærkelig, fordi, så vil jeg føle mig ude derovre. F.eks. i Tyrkiet, der vil jeg føle mig ude, fordi jeg er tyrker, men jeg er jo ikke født der og opvokset der.. jeg ved jo ikke hvordan det er (...) jeg har dansk pas og jeg taler dansk flydende og jeg går i en dansk skole, såh jeg føler mig ikke sådan forskel med andre, jeg føler mig ikke sådan ude skal jeg sige og øhh.. og jeg bor her i Danmark og jeg er opvokset her” (Özlem)

I citatet identificerer Özlem sig selv som tyrker, men hun oplever tilhørsforhold til Danmark. Özlems tilhørsforhold til Danmark kan forklares i kraft af hendes oplevelse af, at føle sig ”ude” i Tyrkiet. Ifølge Jenkins kan vi enten være de samme som, eller forskellig fra andre (Jenkins, 2000: 7). Özlem oplever at være ”ude” i Tyrkiet, men ”inde” i Danmark. Hun er i højere grad den samme som dem, der bor i Danmark på trods af, at hun ikke oplever sig selv som ”dansker”.

Samtlige informanter identificerer sig selv som ”indvandrere” og ”muslimer”. De identificerer deres nationale identitet og tilhørsforhold ud fra sociale kategorier og en racial forståelse af ”dansker”, ”tyrker”, ”palæstinenser” etc. Alligevel beskriver de et tættere tilhørsforhold til Danmark, end til forældrenes hjemland. Oplevelsen af national identitet og tilhør er kompleks for de unge kvinder. Det er en følelse, der ikke nødvendigvis knytter sig til en konkret nation. Det er en oplevelse, der indebærer identifikation og kategoriseringer på tværs af landegrænser. Det bliver komplekst og paradoksalt, idet deres oplevelse af national identitet og tilhør både er gensidigt afhængige, men også i modstrid med hinanden. De oplever at høre til i Danmark, mens de på den anden side identificerer sig som ”indvandrere”.

Fire af de fem kvinder oplever et specifikt tilhørsforhold til lokalområdet. Deres nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark må derfor belyses i et perspektiv af deres tilhørsforhold til lokalområdet. På baggrund heraf vil der i det følgende afsnit ske en undersøgelse af de unge kvinders oplevelse af deres lokale tilhørsforhold.

5.1.3 Lokalt tilhørsforhold – ”Indvandrerne” fra Ghetto'en

Som tidligere nævnt er identifikation, kategorisering og klassifikation ifølge Jenkins tæt knyttet til hinanden. Det indebærer at være ligesom, eller forskellig fra andre (Jenkins, 2004: 12). Jeg vil i det følgende afsnit belyse, hvordan tilhørsforhold til

lokalområdet kan forstås som en social kategori de unge kvinder identificerer og positionerer sig selv ud fra, og som har betydning for deres nationale identitet og tilhørsforhold.

Tre ud af fem informanter er bosiddende i områder, der er noteret som ghettoområder (Regeringen.dk B, 2018). De to øvrige, Nadia og Özlem er for nyligt flyttet derfra, grundet kriminalitet i områderne. Nadia er ked af flytningen. Hun oplever, at hun hører til i Bispehaven, og at det er her, hun har sine veninder og meget af hendes øvrige familie, som fætre og kusiner. Hun føler sig isoleret i Sabro og håber på at flytte tilbage. Nadias tilhørsforhold til Danmark kan derfor også forstås i kraft af hendes tilhørsforhold til Bispehaven. De tre unge kvinder, der er bosiddende i ghettoområderne, beskriver ligeledes et særligt tilhør til stedet og de andre beboere. Det lokale tilhørsforhold har i høj grad en central betydning for fire af de unge kvinder. Sara forklarer sit tilhørsforhold til Gellerup således:

”ja.. det er ikke noget med at jeg føler.. det er bare en stemning, som man ikke kan gå væk fra.. det er svært.. jeg kommer ikke til at have det på samme måde, hvis jeg boede i Risskov, end her (...) det kommer til at være noget helt andet” (Sara)

Saras tilhørsforhold til Gellerup er på den ene side med til at forstærke hendes oplevelse af tilhørsforhold til Danmark, og på den anden side med til at distancere hende fra ”andre” udenfor Gellerup. Gellerup ligger i Danmark og derfor hører Sara til i Danmark. Gellerup er også forskellig fra andre steder i Danmark, f.eks. Risskov. Saras tilhørsforhold til Danmark er således knyttet op på hendes tilhør til Gellerup og identifikation med ”os indvandrere”, som er forskellig fra ”danskerne”.

Bahisja beskriver, hvordan det at bo i Gellerup, har beskyttet hende mod en politisk diskurs, der har skabt en generel frygt for indvandrere i Danmark. Bahisja oplever, at muslimer bliver sammenlignet med terrorister og ISIS. Hun oplever ikke, at det har afspejlet sig i personlige oplevelser af diskrimination, fordi hun bor i Gellerup:

”Faktisk.. jeg vil nok sige aldrig.. men det er også fordi jeg bor i Gellerup og Gellerup den er sådan stemplet som en ghetto, selvom jeg føler mig mere tryk end når jeg tager til Risskov kl. ti om aftenen, altså jeg føler mig meget tryk her (...) men jeg har fået de der blikke i bussen af f.eks. nogle ældre kvinder eller mænd (...)” (Bahisja)

Bahisja oplever Gellerup som et trygt sted, hvor hun ikke bliver diskrimineret, fordi hun er muslim. Hun oplever Gellerup som forskellig fra det øvrige Danmark. Hun oplever sig ekskluderet fra det danske samfund i kraft af en frygt for muslimer. I Gellerup føler hun sig tryk. Tilhørsforhold til lokalområdet Gellerup kan således forstås, som noget der træder i stedet for og beskytter hende imod den eksklusion, hun oplever i det danske samfund (Simonsen B, 2017: 313-314).

Özlem er modsat de andre piger mere negativt indstillet overfor ghettoen. Hun er meget glad for flytningen til Hasselager. Hun distancerer sig igennem flytningen til en oplevet stereotyp af ”kriminelle indvandrerdrengene”. Özlems familie flyttede, fordi forældrene var bekymrede for, at hendes lillebror skulle blive ligesom ”indvandrerdrengene”:

”(…) De (forældrene) er bange for han bliver kriminelle som de andre børn, fordi mine forældre har set min lillebror, han havde en ven, men de er virkelig meget kriminelle, fordi de bor i Gellerup (…) men jo mere de bliver ældre, jo mere bliver de ligesom de andre drenge, som stjæler crossere og sådan noget.. og mine forældre de vil ikke have min lillebror han skal være sådan (…)” (Özlem)

I citatet positionerer Özlem sig i forhold til ”de andre”, som ikke længere er ”danskerne”, men de ”andre indvandrere”. Özlem omtaler konsekvent sig selv som ”indvandrer”, ”tyrker” eller ”muslim”, men hun oplever også at være forskellig fra ”indvandrene”. Det er en oplevelse, der forstærker hendes tilhørsforhold til Danmark og til danskerne:

”(…) jeg føler at danskere de er virkelig meget åbne.. der er mange indvandrere som der er lukket, altså de er ikke sådan lukket, men er meget sådan.. du skal ikke gå rundt med mig agtig (…) der er meget sådan aggressiv, men jeg synes danskere er sådan, meget mere søde” (Özlem)

Özlem oplever ikke sig selv som ”dansker”, men hun oplever at føle sig bedre tilpas i Hasselager. Med Jenkins teori, kan hendes oplevelse af nationalt tilhørsforhold i langt højere grad forstås som knyttet op på nationen Danmark, modsat de andre kvinders stærke lokale tilhørsforhold.

5.1.4 Oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark –

Opsummering af analysedel 1

Det empiriske materiale er analyseret ud fra Jenkins forståelse af identifikation, kategorisering og klassifikation, samt Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden. Heraf er der opstået en forståelse af de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark.

Jenkins forståelse af identifikation, kategorisering og klassifikation indfanger en lang række af sociale kategorier og kategoriseringer, som har betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold og hvordan dette sker i et konstant samspil med andre. Det er således fundet, at de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold ikke nødvendigvis knytter sig til en bestemt oplevelse af at være ”dansk”, ”tyrkisk”, ”palæstinensisk” etc. men snarere en oplevelse af, at disse kategorier er flettet ind i hinanden. Desuden er kategoriseringer af ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskere” indlejret i de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark. De ser sig selv igennem andres øjne, og idet de ikke bliver mødt som danskere, bliver det svært for de unge kvinder at identificere sig selv som sådan. De oplever en manglende validering af deres identifikation som danskere. Alligevel oplever de et tilhørsforhold til Danmark i den forstand, at de forestiller sig deres fremtid i Danmark. Deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold er således ikke nødvendigvis i overensstemmelse. Desuden spiller deres lokale tilhørsforhold til boligområdet en afgørende betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark.

5.2 Analysedel 2: Oplevelser af social integration

Formålet med analysedel 2 er at få en større forståelse for problemformuleringens andet spørgsmål vedrørende oplevelser af social integration. Analysen foretages med udgangspunkt i det empiriske materiale og ved brug af Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassifikation, samt Honneths anerkendelsesteori. Honneths teori kan bidrage til en forståelse af, hvorvidt de unge kvinder oplever sig socialt integreret. Jenkins teori kan sætte det i et perspektiv af en mere identifikationsmæssig integration, som knytter sig til national identitet og tilhørsforhold til Danmark. De to

teorier supplerer således hinanden i en undersøgelse af, hvordan oplevelser af national identitet og tilhørsforhold har betydning for oplevelser af social integration.

Analysedel 2 er bygget op omkring specialets forståelse af, at der er to veje til social integration. Først undersøges social integration igennem uddannelse og beskæftigelse. Herefter undersøges social integration igennem deltagelse i det civile liv. Til sidst foretages en opsummering af analysedel 2.

5.2.1 Social integration igennem uddannelse og beskæftigelse

Som tidligere nævnt i det indledende afsnit 1.2.1 handler social integration både om at fjerne barrierer for ekskluderede, men også om at skabe motivation hos den, som skal integreres og i det system, som personen skal integreres i. Det er en betegnelse for et samfunds sammenhængskraft (Kristensen et al. 2007: 2). I nærværende afsnit undersøges de unge kvinders oplevelse af deres sociale integration igennem uddannelse og beskæftigelse i et perspektiv af deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold.

De unge kvinder er alle under uddannelse. Fire af de fem kvinder er erklæret ikke-uddannelsesegnede og oplever faglige problemer i skolen. Bahisja er derimod erklæret uddannelsesegnet og skal direkte videre i gymnasiet efter sommerferien. Med Honneths anerkendelsesteori kan der åbnes for en forståelse af, hvorfor Bahisja alligevel ikke oplever, at hun er socialt integreret i kraft af uddannelsen. Hun fortæller om en oplevelse af at blive negativt forskelsbehandlet i uddannelsessystemet på baggrund af bopæl og etnicitet – på baggrund af at hun er ”mindre” dansk. Hun siger:

”(…) f.eks. nu mine tre prioriteter i Gymnasiet (...) det er måske kun 30% at jeg ender i en af de tre, fordi eller så vil de gerne smide mig i Egå, fordi de ser nemlig mit navn, altså de får mig til at frastøde mit navn for den sags skyld, fordi på papirerne, så kan de se, nå okay Mohammed, eller du ved Bahisja Mohammed er jo mit fulde navn, åhh.. Bahisja åhh okay, hvad er det for noget.. men Mohammed, åhh det er sikkert etnisk, det er sikkert med anden etnisk baggrund, den, hende smider vi lige i Egå.. og det har de gjort ved sidste års 9. Klasse på Lykkeskolen, der blev de alle sammen sendt til Egå, og faktisk det er 45 minutter i bus (...) hvor der er et gymnasium her i Viby, der vil det knapt nok tage dig 10 minutter i bus.. Det er slet ikke retfærdigt på nogen måder og de vil ikke gøre det for etniske danskere, de gør det kun for os med anden etnisk baggrund, det er ikke retfærdigt” (Bahisja)

Bahisja oplever at blive frataget sit frie valg i kraft af etnicitet og bopæl. Det kan med Honneths teori forstås som en juridisk krænkelse i den retslige sfære. Hun oplever en udelukkelse og fratagelse af rettigheder som tilkommer øvrige borgere i samfundet (Honneth, 2006: 178). Hun oplever eksklusion og ikke integration. Ifølge Honneth udgør den intersubjektive anerkendelse i de tre sfærer forudsætningen for den sociale sameksistens (Honneth, 2006: 130). Bahisja oplever en krænkelse i den retslige sfære, som får betydning for hendes oplevelse af social integration. Det er en krænkelse, hun oplever bliver foretaget på baggrund af hendes nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark. På den måde får hendes oplevelse af national identitet og tilhørsforhold betydning for hendes oplevelse af social integration. Med Jenkins begrebsapparat bliver det muligt at se, hvordan denne krænkelse er med til at skabe Bahisjas oplevelse af ”os” og ”dem”. Der kan således identificeres en krænkelse, der knytter sig til Bahisjas identifikationsmæssige integration. Det er en dimension af social integration, som hverken knytter sig til den retslige, solidaritetens eller kærlighedens sfære (denne kritik, vil blive udfoldet i en diskussion i kapitel 6). Bahisja er forskellig fra etnisk danske unge med danske navne, som frit kan vælge gymnasium. Hun har således søgt et gymnasium med andre unge, der ligesom hende selv, har anden etnisk baggrund:

”(...) jeg har taget Langkær, fordi det er et godt miks, fordi jeg føler også hvis jeg nu går til en skole med fuld etniske danskere, jeg vil også føle mig sådan lidt udenfor (...)”

Bahisjas oplevelse af national identitet og tilhørsforhold får således betydning for hendes valg af gymnasium. Hendes oplevelse af juridisk krænkelse giver hende en oplevelse af at være socialt ekskluderet – hun er udenfor fællesskabet af ”danskere” i Danmark. Derfor søger hun et gymnasium, hvor der er et ”miks”. Det er således hverken lykkedes at skabe motivation eller fjerne barrierer for den ekskluderede.

De unge kvinder går alle på skoler med en overvægt af børn med indvandrerbaggrund. De beskriver deres skoler som ”indvandrerskoler”. Med Jenkins begreber om intern identifikation og ekstern kategorisering kan skolen forstås som et sted, hvor de unge kvinder kategoriseres som ”indvandrerbørn på indvandrerskoler” og selv positionerer sig som sådan (Jenkins, 2004: 12). Zeinab er bange for, at der skal ske et angreb mod hendes skole ligesom det, der skete i New Zealand i marts i år:

”ja, faktisk rigtig meget bange, jeg tænkte på, at måske også der kommer til at ske sådan noget i Århus, i Danmark (...) mest den her skole, fordi jeg tænker der er sådan mest indvandrere og så at det kunne ske” (Zeinab)

På Zeinabs skole er der mange børn, som er troende muslimer. Hun oplever, at de er en udskaeldt gruppe i samfundet – og det i så stærk en grad, at hun er bekymret for terrorangreb mod skolen. I lyset af Jenkins teori, bliver skolen således ikke et sted, hvor hun oplever social integration i det danske samfund, men derimod en katalysator for eksklusion, idet hendes skole repræsenterer kategorien ”muslimerne”. I dette perspektiv virker oplevelsen af social integration tilbage på oplevelsen af national identitet og tilhørsforhold. Oplevelsen af national identitet og tilhørsforhold kan således forstås dialektisk med oplevelsen social integration.

Ifølge Bahisja kan skolen i langt højere grad bidrage til en oplevelse af social integration. Hun gik tidligere på Lykkeskolen i Århus, der er en nedlukket muslimsk friskole. Her oplevede hun at føle sig socialt integreret. Hun var en del af samfundet:

”(...) på Lykkeskolen tog de også hensyn til os med anden etnisk baggrund i den sag ligesom Eid. Her (på Tovshøjskolen) får du også en dags fridag når du har Eid, men det tæller som lovligt fravær, så igen, det talte alligevel som fravær.. På lykkeskolen der fik du ikke fravær. Slet ikke for den dag, så.. og også det med Ramadan faktisk, det vil jeg faktisk, altså.. anbefale alle skoler skal også tage hensyn til (...) vi følte sådan at vi var en del af samfundet, fordi der blev taget hensyn til os” (Bahisja)

På Lykkeskolen erfarede Bahisja en rettighed til at holde fri i forbindelse med religiøse helligdage. Det kan med Honneths teori forstås som en anerkendelse i både den retslige sfære og i solidaritetens sfære. Hun oplevede at blive anerkendt som muslim i Danmark, hvilket udtrykker sig i en positiv oplevelse af at føle sig som en del af samfundet. På Tovshøjskolen er hun igen kategoriseret som en minoritet, der ikke har samme rettigheder som majoriteten i samfundet. Det manifesterer sig i en oplevelse af krænkelser og social eksklusion.

De unge kvinder udtrykker et begrænset kendskab til det danske arbejdsmarked. Hovedparten af informanterne har forældre, der er uden for arbejdsmarkedet. Til gengæld har flere af dem ældre søskende, som er færdiguddannet og i arbejde. Det er

herigennem, at de har deres kendskab til det danske arbejdsmarked. Bahisja kan berette en historie om hendes storesøster, der er blevet diskrimineret på grund af sit tørklæde. Bahisja er ikke i tvivl om, at det at bære tørklæde er problemfyldt i Danmark:

”Ohh ja.. fandeme, fandeme.. altså min søster, da hun var tandklinik på en.. på sådan en afdeling, der blev hun.. der talte chefen med hende om hun ikke kunne tage tørklædet af i arbejdet.. det var helt.. min søster sagde op næste dag (...)” (Bahisja).

Bahisja oplever, at tørklædet kan være et problem på arbejdspladser i Danmark. Tørklædet bliver således en barriere for social integration. Det medfører en oplevelse af, at det at være muslim er konfliktfyldt og modstridende med oplevelsen af at være dansk og aktiveret på det danske arbejdsmarked. Honneths juridiske anerkendelse kan åbne op for en forståelse af den krænkelse Bahisja beskriver (Honneth, 2006: 178). Hun oplever helt konkret, at hendes søster bliver frataget sin ret til religionsfrihed på arbejdspladsen. Det bidrager ikke til de unge kvinders motivation for at blive en del af det danske samfund, tværtimod. I kraft af Jenkins forståelse af kategoriseringer og deres betydning for identifikation, kan der igen identificeres en krænkelse, som knytter sig til en identifikationsmæssig integration. Det er krænkelse, som kommer til udtryk i en oplevelse af, at muslimer ikke er danskere og som ikke nødvendigvis knytter sig til Honneths tre sfærer.

De unge kvinder oplever igennem uddannelsesinstitutionen og igennem den førte uddannelsespolitik at blive forskelsbehandlet og udelukket fra rettigheder, som tilkommer etnisk danske unge. Det er krænkelse, som fastholder barrierer for social integration, og de unge kvinder oplever ikke at være motiveret for at integrere sig i det danske samfund. I sammenspillet mellem Honneth og Jenkins teorier kan der identificeres en krænkelsesform, som knytter sig til en identifikationsmæssig integration. Det er en dimension, som Honneths tre sfærer ikke har blik for. De unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration kan forstås dialektisk. De unge kvinder giver bl.a. udtryk for, at deres valg af uddannelse er påvirket af deres sociale netværk, samt deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Det er således relevant at belyse deres oplevelser af social integration igennem deltagelse i det civile liv – herunder sociale netværk.

5.2.2 Social integration igennem deltagelse i det civile liv

I dette afsnit belyses de unge kvinders oplevelse af social integration igennem deltagelse i det civile liv. Dette forstås som sociale netværk, familie, venner, foreningsaktivitet etc.

Både Özlem og Nadia er eksempler på familier, der er flyttet ud af ghettoområderne. De er nu bosiddende i områder med en overvægt af beboere med etnisk dansk baggrund. Alligevel er ingen af de to unge kvinders familier integreret i det nye lokalsamfund. Efter skoletid chatter Nadia med sine veninder i Bispehaven fra computeren på værelset. I weekenden tager familien ind til Bispehaven og er sammen med den øvrige familie:

”altså.. i weekenden der mødes hele min familie, fætre og kusiner og mostre.. der mødes vi oppe ved min bedstemor (...) hun bor også her i Bispehaven (...) så sidder vi bare og hygger og driller hinanden og leger lege sammen” (Nadia)

Nadias familie bruger således deres primære fritid sammen med familien i Bispehaven. De hilser på deres nye naboer, men er ikke involveret i lokalmiljøet. Det samme gælder Özlems familie, hvis sociale relationer knytter sig til andre tyrkiske familier. De unge kvinder og deres familier er ikke socialt integreret i et fællesskab med etnisk danskere, det uanset om de bor i eller er flyttet ud af ghettoområdet.

Det er generelt for de unge kvinder, at de primært har veninder, der ligesom dem selv er efterkommere eller indvandrere og typisk muslimer. Sara oplever, at hendes muslimske veninder forstår hende, fordi de ligner hinanden. Hun siger:

”(...) fordi, vi er ligesom hinanden (...) vi snakker dansk, men nogen gange snakker vi arabisk. Men mine veninder vi sådan der, vi snakker, du ved hvis vi skal sige en sætning, så siger vi lidt arabisk og lidt.. du ved vi lægger ikke mærke til det” (Sara)

Med Jenkins teori kan det forstås, hvordan Sara identificerer sig selv i kraft af sine veninder. I hendes gruppe eksisterer der en gensidig anerkendelse imellem medlemmerne og kan derfor betegnes som en indre kollektiv identifikation (Jenkins,

2004: 12). Hun identificerer sig med veninderne i kraft af det arabiske og danske. På den måde får Saras oplevelse af national identitet og tilhørsforhold betydning for hendes valg af veninder og dermed sociale integration igennem deltagelse i det civile liv. Honneths anerkendelsesteori kan bidrage til en forståelse af, hvorfor de unge kvinder søger deres civile liv igennem familie og veninder, der ligesom dem selv er efterkommere, indvandrere og muslimer. Deres positive fortællinger om venner og familie kan forstås som anerkendelse i kærlighedens sfære. De oplever en følelsesmæssig opmærksomhed i kraft af deres primærrelationer (Honneth, 2006: 174).

I afsnit 5.1.3 blev det fundet, at de unge kvinders tilhørsforhold til lokalområdet kan forstås som en erstatning for en oplevelse af at være ekskluderet fra det nationale tilhørsforhold. Deres oplevelse af nationalt tilhørsforhold får således betydning for deres sociale integration igennem deltagelse i det civile liv, idet de i høj grad vælger det lokale ghettoområde. Bahisja oplever ikke at være socialt integreret i det danske samfund, og hun oplever ikke at være motiveret for det. Hun udtrykker derimod en oplevelse af en uretfærdig integrationspolitik:

”(...) altså ligesom nu her, der laver de den der, hele den der Helhedsplan, det er at vi skal være multikulturelt samfund, blandt danskere, etniske dansker skal bo mere.. øhmm med anden etnisk baggrund, men igen i bund og grund der føler jeg bare at de bare prøver at smide dem med anden etnisk baggrund til danske områder.. Hvad har det med integration?” (Bahisja)

Med Honneths teori kan Bahisjas oplevelse af Helhedsplanen forstås som en krænkelse i både den retslige sfære og i solidaritetens sfære. Beboere i Gellerup fratages retten til selv at bestemme, hvor de vil bo. Dertil oplever hun en nedvurdering af den måde, hvorpå hun og hendes familie lever deres liv, hvilket knytter sig til en krænkelse i solidaritetens sfære. Hendes udtalelse kan forstås som en oplevelse af, at Helhedsplanen er et udtryk for en negativ holdning overfor beboere med indvandrerbaggrund i Gellerup (Honneth, 2006: 178). Desuden oplever hun, at Helhedsplanen kun handler om, at borgere med anden etnisk baggrund skal ”smides til danske områder”. Med Jenkins forståelse af kategoriseringer, er Helhedsplanen således med til at definere ”os” og ”dem”, ”danskere” og ”indvandrere”. Her opstår et

dialektisk forhold mellem national identitet, tilhørsforhold og social integration, der hverken bidrager til at fjerne barrierer eller til at skabe motivation for integration.

Ingen af de fem unge kvinder er aktive i en forening. De går ofte i svømmehallen sammen med deres veninder. Det er typisk kvindesvømning sammen med andre muslimske kvinder. Nadia har et ønske om at gå til motorcross. Det må hun ikke for hendes forældre, fordi hun er en pige. Hendes storebror har tidligere gået til motorcross, men Nadia forstår godt, hvorfor det ikke er en sport for hende: ”(...) jeg forstår godt, fordi de vil helst ikke have at deres pige kommer til skade. Men drengen er lige meget” (Nadia). Her kan der identificeres en barriere for Nadias mulighed for blive socialt integreret igennem en foreningsaktivitet. Med den hidtil anvendte teori – Jenkins teori om identifikation, klassifikation og kategoriseringer, samt Honneths anerkendelsesteori, kan det være svært at belyse, hvorvidt forældrenes afvisning af Nadias ønske om at gå til motorcross samt Nadia forståelse knytter sig til oplevelser af national identitet og tilhørsforhold. Jenkins teori kan dog bidrage til en forståelse af, at Nadia positionerer sig et bestemt sted i den sociale verden. Hun hører til kategorien pige. I dette tilfælde bliver det en barriere for hendes mulighed for at gå til motorcross. Jenkins begrebsapparat tilbyder dog ikke en fuld forståelse af, hvad kategorien køn betyder for Nadia, der er en ung kvindelig efterkommer af muslimske indvandrere. Det er et perspektiv, som vil blive belyst med en intersektionel analyse i analysedel 3.

De unge kvinder oplever ikke at være socialt integreret i det danske samfund via sociale netværk. Tværtimod oplever de, at de i kraft af deres sociale netværk og lokale tilhørsforhold bliver stemplet som en minoritetsgruppe. Det betyder, at de bliver ekskluderet fra rettigheder, som tilkommer andre borgere i samfundet. Deres oplevelse af national identitet og national tilhørsforhold får betydning for deres oplevelse af social integration igennem deltagelse i det civile liv, fordi de herigennem identificerer sig med en bestemt gruppe, som de oplever er socialt ekskluderet fra det danske samfund. Forholdet kan dog forstås dialektisk og deres oplevelse af social integration får ligeledes betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark.

5.2.3 Oplevelser af social integration – Opsummering af analysedel 2

Med Honneths anerkendelsesteori og Jenkins teori om identifikation, klassifikation og kategorisering er der åbnet op for en forståelse af, hvordan de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold har betydning for deres oplevelse af social integration. Forholdet er dialektisk og deres oplevelser af social integration har ligeledes betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. De unge kvinder er elever i grundskolen, men oplever ikke nødvendigvis at være socialt integreret i det danske samfund. Igennem en oplevelse af forskelsbehandling og udelukkelse fra rettigheder, som tilkommer andre borgere i samfundet, oplever de unge kvinder at være socialt ekskluderet fra det danske samfund. Det er kränkelsesformer i den retslige sfære og i solidaritetens sfære, som har betydning for deres oplevelse af social integration. Der kan endvidere identificeres en kränkelsesform, som knytter sig til en mere identifikationsmæssig integration, men som Honneths tre sfærer ikke har blik for. Denne diskussion vil blive udfoldet i kapitel 6. De unge kvinders sociale netværk består primært af venner og familie, der ligesom dem selv indgår i minoritetsgruppen af muslimske indvandrere og efterkommere. Deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold får således betydning for deres sociale netværk og dermed sociale integration igennem deltagelse i det civile liv.

I sammenspillet mellem Jenkins og Honneths teorier er der således skabt en forståelse for, hvordan national identitet og tilhørsforhold har betydning for oplevelser af social integration. De to teorier har dog mindre blik for kombinationen af forskellige kategorier og hvordan dette har betydning for de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration og hvordan magt og ulighed smelter sammen med disse kategorier. For at få en større forståelse for kompleksiteten i de unge kvinders situation, vil analysedel 3 belyse de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i et intersektionelt perspektiv.

5.3 Analysedel 3: Et intersektionelt perspektiv

Analysens tredje del søger en forståelse for, hvordan intersektionelle kategorier kan have betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold, samt hvordan det får betydning for deres oplevelse af social integration. Analysen

foretages med baggrund i det empiriske materiale og ved brug af et intersektionelt perspektiv. En intersektionel analyse af de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration kan bidrage til en forståelse af kompleksiteten i de unge kvinders situation.

Først argumenteres der for betydningen af et intersektionelt perspektiv. Herefter analyseres hvordan kombinationen af køn og religion får betydning for den nationale kontekst, de unge kvinder placerer sig i. Dernæst belyses kombinationen af forskellige kategorier i konteksten af majoritet og minoritet, samt magt og ulighed og hvordan det får betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration. Til sidst laves en opsummering.

5.3.1 Sammenvævede kategorier

Som beskrevet tidligere i teoriafsnit 3.4 om intersektionalitet har kategorier som klasse, etnicitet, køn, religion mm. i forskellige konstellationer betydning for den nationale kontekst, et individ placerer sig i og dennes tilhørsforhold til nationen. Nira Yuval-Davis har beskæftiget sig med intersektionalitetsbegrebet i forbindelse med sine analyser af medborgerskab, nationale tilhørsforhold og politiske fællesskaber. Hun argumenterer for, at mennesker er medlemmer af mangfoldige fællesskaber, og at der derfor er behov for at belyse samspillet mellem identiteter, sociale strukturer og konkrete institutioner på flere analyseniveauer (Yuval-Davis 1997, 91). Tilhørsforhold og national identitet bliver således i et intersektionelt perspektiv multidimensionale begreber. For at belyse dette perspektiv i de unge kvinders oplevelser, bliver det centralt at analysere samspillet mellem flere kategorier, samt at kombinere flere niveauer og dermed forene sociale strukturer og identitet (Christensen og Thomsen, 2016: 259).

5.3.2 Køn og Religion

I analyse del 1 er det fundet, at de unge kvinder identificerer sig selv ud fra en række kategorier, som får betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark. Det er kategorier, som knytter sig til indlejrede forestillinger om ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskere”. Disse kategorier får deres betydninger i kombination med andre kategorier, som så igen får betydning for

deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold, samt oplevelser af social integration. Som allerede nævnt, har kategorien køn betydning for Nadias sociale integration igennem deltagelse i det civile liv (jf afsnit 5.2.2). Køn hænger uløseligt sammen med kategorien religion, som får betydning for den nationale kontekst, de unge kvinder placerer sig i. Nadia fortæller om bestemte regler, der gælder, fordi hun er muslim og kvinde:

”Altså, det er fordi vi er muslimer.. så normalt må piger ikke flytte ud.. flytte hjemmefra før de er blevet gift.. det må drenge godt, de må gerne flytte ud, såh jeg kommer måske først til at flytte ud, når jeg er blevet gift” (Nadia)

Det, at være kvinde og muslim, betyder, at hun ikke flytter hjemmefra. Det kan have betydning for hendes sociale integration på en måde, som ikke er gældende for muslimske drenge. Det, at være pige, medfører helt specifikke kønsrolleforventninger. Der er således hos alle pigerne en grundlæggende forståelse af, at piger opfører sig ordentlig, de laver ikke ballade, kommer ikke til skade og de hjælper i hjemmet. Zeinab fortæller, hvordan pligterne i hendes hjem er fordelt efter køn:

”(...) min mor og mig og min storesøster (laver mad) og mine brødre de er 24/7 på den der playstation (...) Hele tiden.. de spiser og så går de ind og sidder igen og så når de er sulte så spiser de og så sidder de igen” (Zeinab)

Kategorien køn (dreng/pige) får således betydning for, hvordan Zeinabs levevilkår formes (Fossland og Thorsen, 2010: 54-55). Det skal forstås i konteksten af andre kategorier som etnicitet og religion. Nadia begrundede de kønsopdelte opgaver med religionen:

”ja, så inden mig og min søster blev født, da hjalp han (min bror) altid min mor.. så efter to piger blev født, så tænkte han, nu skal jeg bare slappe af og nu er det pigerne, der skal lave arbejdet.. det er også sådan normalt med muslimske familier, så er det altid pigen der skal arbejde derhjemme.. med moren” (Nadia)

Køn og religion er vævet ind i hinanden og det er kategorier, der får betydning for det levede liv (Fossland og Thorsen, 2010: 54-55).

5.3.3 Majoritet og minoritet – magt og ulighed

Det er allerede nævnt, at de unge kvinder oplever, at deres religion kan være i direkte konflikt med deres tilhørsforhold til Danmark. Særligt tørklædet er konfliktfyldt.

Tørklædet er en markør, der adskiller dem fra det danske samfund. Özlem, der som den eneste af de fem bærer tørklæde, beskriver, hvordan kategorierne køn, muslim og etnicitet er sammenvævede kategorier, der smelter sammen med forståelser af magt og ulighed. Özlem siger:

”(...) at blive forskelsbehandlet, at du er forskellig, altså at du er dansker og jeg er tyrker, man kan se det på mig.. ikke fordi jeg er tyrker, men at jeg er muslim, at man kan se det på mig, at jeg har tørklæde på.. det gør ikke sådan en ked af det, men en sådan hvorfor tænker du sådan agtig.. man bliver sådan, hvorfor tænker du sådan agtig, sådan når.. men når de andre tænker sådan og øhmm.. nogen gange kan man godt føle sig sådan øhmm.. forskelsbehandlet, fordi når man siger noget (...)” (Özlem)

I citatet beskriver Özlem tørklædet, det at være muslim og tyrker, som noget, der har betydning for, hvordan hun bliver behandlet. Hendes oplevelse af diskrimination er således knyttet til kombinationen af forskellige kategorier i en bestemt samfundsmæssig kontekst, der har betydning for hendes oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration (Staunæs og Søndergaard, 2006: 43).

Ligesom tørklædet, oplever de unge kvinder, at ramadan er en udskældt del af deres religion. Bahisja henviser til, at ”alle mulige politikere” kritiserer ramadanen for at have en negativ påvirkning på kroppen. I samme kategori oplever Nadia, at en lærer i skolen fornærmer og nedværdiger muslimernes livsmåde under ramadan. Hun siger:

”(...) han (matematiklæren) hader når vi har Ramadan, fordi vi alle sammen ligger bare og sover i timerne og så kan vi ikke fokusere eller koncentrere os i timerne (...) han siger, hvornår er alt det her Ramadan pis slut og jeg ved ikke hvad” (Nadia)

Både Bahisja og Nadia udtrykker en oplevelse af, at der er noget problematisk forbundet med deres praksis som fastende muslimer. Honneths teori har her en forklaringskraft, idet teorien kan belyse, at krænkelser får betydning for Nadias oplevelse af social integration. Et intersektionelt perspektiv åbner derimod op for kompleksiteten i Nadias situation. En intersektionel analyse gør det muligt at forstå, hvordan Nadias oplevelse af matematiklærens diskriminerende bemærkning er knyttet til hendes oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration.

Matematiklæren repræsenterer majoriteten, han er den førstegjorte og har retten til at definere det naturlige og oprindelige. Nadia og hendes klassekammerater er forskellige fra det første og naturlige i kraft af deres praksis, som fastende muslimer. Det er i denne kontekst, at der opstår en diskrimination af minoriteten, og ikke fordi en lærer beklager sig over elever, der sover i timen. Nadia og Özlems oplevelser er eksempler på, hvordan magt og ulighed smelter sammen med deres opfattelser af kategorier gennem en stadig (gen)skabelse af nye markører, som gør forskellen mellem ”os” og ”dem” til sociale koder (Staunæs og Søndergaard, 2006: 49-50). Det fremgår således, hvordan diskriminationsmønstre er knyttet til de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhør og sociale integration.

De unge kvinder har generelt en oplevelse af, at deres religion er forbundet med noget negativt i Danmark. De oplever det på flere niveauer. Både på mikro og mesoniveau som eksemplificeret i ovenstående eksempler og i tidligere eksempler fra analysedel 2, hvor det fremgik, at de unge kvinder bl.a. oplevede krænkelser på arbejdspladsen og i skolen. På makroniveau henviser de unge kvinder til politisk lovgivning mod burka og mediernes dækning af muslimer. Bahisja oplever, at medierne fremstiller muslimer som terrorister. Hun siger:

” (...) fordi igen skylden til at folk, eller de fleste ser os som islam og teorrister, det er fordi den generalisering hele tiden sker i medierne (...) altså det med burka det kan godt se sådan meget voldsomt ud (...) og jeg kan godt forstå dem, der aldrig har hørt om islam og ikke rigtig ved hvad religionen går ud på og så bare ser det de ser på TV’et.. altså medierne har meget skyld i det folk tror (...)” (Bahisja)

Bahisjas oplevelse er, at de danske medier skaber en forståelse af, at muslimer ikke kan være danskere, og ikke mindst, at muslimer er farlige. I denne kontekst får kategorien religion en helt ny betydning i samspil med kategorierne køn (kvinder bærer burka), etnicitet og terrorisme. I det hele taget oplever de unge kvinder, at deres nationale identitet er betinget af kategorierne etnicitet og religion. Uanset at de er født og opvokset i Danmark, taler flydende dansk og har dansk pas. Det er en oplevelse, der yderligere er vævet ind i deres sociale status. Fire af de fem unge kvinder har forældre, der er på overførselsindkomst, tre er bosiddende i ghettoområder, fire er ikke erklæret uddannelsesegnet. Bahisja oplever at være flov over hendes forældres

sociale status, men samtidig oplever hun også, at det hænger uløseligt sammen med etnicitet, udseende og tilhørsforhold. Hun siger:

”(…)altså det igen.. det der med at mine forældre er pensionister, det er heller ikke fordi jeg er stolt over at de er pensionister, der er sgu lidt sådan.. flovt vil jeg mene (...) Men igen da mine forældre de kom til landet der blev de tilbudt, men igen, de blev også frastødt på den måde at i ikke er danskere.. Jeg vil sige samfundet altid vil udpege noget i dig, hvis du ikke ser.. selv udseende, udseende er nu blevet dansk, hvis du er blondine, blå øjne, 100% udseende så er du fra Europa, hvis du er lidt mørke hår, så er du slet ikke (...)” (Bahisja)

Det er således på flere niveauer, både politisk, i medierne og i hverdagsinteraktioner, at kategorierne får betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhør og social integration. Religion, køn, social status og etnicitet hænger uløseligt sammen med de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark. Det er i denne kontekst, at de unge kvinders oplevelse af social integration eller snarere social eksklusion skal forstås.

5.3.4 Oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i et intersektionelt perspektiv – Opsummering analysedel 3

I et intersektionelt perspektiv bliver det igennem de unge kvinders fortællinger tydeligt, hvordan national identitet, tilhørsforhold og social integration sker i dynamiske processor i kombinationen af forskellige kategorier og på flere niveauer. Der er en tæt forbindelse mellem de unge kvinders individuelle fortælling og de samfundsstrukturer, der gør sig gældende. De unge kvinders fortællinger er kontekstualiseret ind i en samfundsmæssig ramme, hvor ”politikere”, ”danskerne”, det danske samfund og hele den politiske debat er med til at formere de unge kvinders fortælling og selvidentifikation (Christensen og Thomsen, 2016: 264-65). Det er identifikationsprocessor, der bliver skabt både på mikro, meso og makroniveau, hvor opfattelser af kategorier er smeltet sammen med magt og ulighed, og som har betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet, tilhørsforhold og social integration.

5.4 Delkonklusion

I analysens første del har jeg anvendt Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassifikation, samt Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden til at få en større forståelse for, hvordan de unge kvinder oplever deres nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark. Her har jeg belyst de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold ud fra sociale kategorier, som de unge kvinder selv fremsagde i de narrative interviews. Det er kategorier, som knytter sig til indlejrede forestillinger om ”os” og ”dem”, ”indvandrere” og ”danskere”.

Kategoriseringer og identifikation sker i et dialektisk forhold, som en del af de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Derfor kan også min rolle som interviewer og de kategoriseringer, jeg selv fremsagde, have betydning for de unge kvinders fortællinger. Denne diskussion vil berøres i kapitel 6. Det er desuden fremanalyseret, at de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold kan være gensidigt afhængigt, men ikke nødvendigvis er det. I dette paradoks, hvor de unge kvinder oplever en national identitet, der knytter sig til forældrenes hjemland og et tilhørsforhold til Danmark, findes en forklaringskraft i de unge kvinders oplevelse af et stærkt lokalt tilhørsforhold. De unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark er således ikke knyttet til bestemte definitioner af ”dansker”, ”tyrker” etc. men snarere til disse forskellige kategorier i sammenspil med hinanden.

I analysens anden del har jeg belyst, hvordan de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold har betydning for deres oplevelse af social integration, igennem henholdsvis uddannelse og beskæftigelse, samt igennem deltagelse i det civile liv. Jeg har benyttet Honneths anerkendelsesteori til at åbne op for en forståelse af, hvordan anerkendelse og krænkelser i de forskellige sfærer har betydning for deres oplevelser af social integration. Det er fremanalyseret, at de unge kvinder ikke nødvendigvis oplever sig socialt integreret i det danske samfund i kraft af deres involvering i skolesystemet, bl.a. fordi de oplever at blive mødt af krænkelser. Med Jenkins teori kan skolen forstås, som endnu et sted, hvor de unge kvinder igennem identifikation og kategoriseringer er positioneret udenfor det danske samfund. Dette gælder også med hensyn til deres oplevelse af social integration igennem deltagelse i det civile liv. Deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark har

betydning for deres oplevelse af social integration, men påvirkningen sker også den anden vej. Det bliver således selvforstærkende. I sammenspillet mellem Honneth og Jenkins teorier er der identificeres en krænkelserform, som knytter sig til en identifikationsmæssig integration. Det er en dimension, som Honneths tre sfærer ikke har blik for.

I analysens tredje del har jeg belyst de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration i et intersektionelt perspektiv. Det har givet en forståelse for kompleksiteten i de unge kvinders situation og hvordan national identitet, tilhørsforhold og social integration sker i dynamiske processor på flere niveauer. De unge kvinders identifikationsprocessor foregår således på flere niveauer i den bestemte samfundsmæssige kontekst og i kraft af sammenvævede kategorier, som er med til at forme deres levevilkår. Særligt kategorierne køn, etnicitet, religion og social klasse får i forskellige konstellationer betydning for den nationale kontekst, de unge kvinder placerer sig i og deres oplevelse af social integration. Det intersektionelle perspektiv bidrager således til en større forståelse for en mere identifikationsmæssig integration, som Honneths anerkendelsesteori kan kritiseres for ikke at indfange fuldt ud.

Jeg vil således i det følgende kapitel foretage en kritisk diskussion af Honneths anerkendelsesteori. Jeg vil herunder diskutere, betydningen af min egen italesættelse af kategoriseringer under de narrative interviews.

6. Diskussion

Jeg har i specialet undersøgt oplevelser af national identitet og tilhørsforhold blandt unge kvindelige efterkommere af indvandrere fra Mellemøsten, og hvordan disse oplevelser har betydning for deres oplevelse af social integration. På baggrund af specialets undersøgelse er der skabt en forståelse for, hvordan de unge kvinders oplevelse af deres nationale identitet og tilhørsforhold er knyttet til sociale kategorier, der er flettet ind i hinanden og ind i kulturelle betydningssystemer og samfundsstrukturer, som har betydning for deres oplevelse af social integration.

Ifølge Honneth er anerkendelse i kærlighedens-, den retslige- og solidaritetens sfære afgørende for social integration. Honneths teori har bidraget til en forståelse af, hvordan krænkelser og anerkendelse har betydning for de unge kvinders oplevelse af social integration. Spørgsmålet er, om hans tre sfærer har blik for hele den kompleksitet, der eksisterer i de unge kvinders oplevelse af social integration? Der vil således i nærværende afsnit foretages en kritisk diskussion af Honneths anerkendelsesteori. I diskussionen inddrages empiri, Jenkins teori, samt en forståelse af et hierarkisk nationalt tilhørsforhold. Der henvises desuden perifært til det intersektionelle perspektiv.

Ved hjælp af Jenkins teori og et intersektionelt perspektiv er det fundet, at kategoriseringer har betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold til Danmark. Det er sociale kategorier, som opstår dialektisk. Det er ikke kun det omgivende samfund, der kategoriserer, men også de unge kvinder selv der tager kategoriseringerne på sig. De sociale kategorier bliver således selvforstærkende. Det er eksterne kategoriseringer, som de unge kvinder internaliserer, men det er også kategoriseringer, som de i nogle tilfælde oplever som krænkelser. Honneths teori kan kritiseres for ikke at rumme en forståelse for, hvordan disse identifikationsmæssige afvisninger kan få betydning for den sociale integration? Kan disse afvisninger forstås indenfor anerkendelsesteoriens krænkelserformer og tre sfærer? I det følgende fremgår et konkret eksempel fra empiri, hvor Bahisja oplever, at hendes identifikation som dansker ikke bliver anerkendt:

”(at være dansk) det er meget mere det at vi er et fællesskab, at vi samarbejder med hinanden. Så for mig, ja, du kan sagtens være dansk med dansk statsborgerskab, men igen det er bare papir for mig. Altså ligesom Lars Løkke, ærligt jeg betragter ham ikke som en dansker, fordi en dansker er meget mere end at man skal kunne sproget og være dansk statsborger, du skal have medfølelse til andre (...) samfundet vil altid have en holdning til, hvis jeg skulle sige at jeg er dansker. Hvis jeg gik hen til f.eks. nogle politikere og siger jeg er dansker, så vil de altid prøve.. så vil de altid finde nogen.. sådan nogle små fejl i, jamen du har mørkt hår, du har anden etnisk baggrund af dine forældre (...) Jeg føler ikke som sådan at jeg er dansk nok, fordi jeg ikke har danske rødder (...)” (Bahisja)

Bahisja oplever en krænkelser i hendes identifikation af sig selv som dansker. Hendes oplevelse af at være dansk bliver afvist til fordel for en definition af danskere, som nogen der ser ud på en bestemt måde. Karakteristika ved hendes udseende bliver til

”små fejl”, som betyder, at hun ikke er dansk. Med baggrund i Honneths teori kan der argumenteres for, at Bahisjas oplevelse af krænkelse kan forklares som en krænkelse i solidaritetens sfære. I dette perspektiv kan Bahisjas oplevelse forstås som en nedværdigelse eller fornærmelse af hendes sociale værdi som dansker, der bl.a. kan bidrage med medfølelse til andre (Honneth, 2006: 178-79). I et intersektionelt perspektiv og med Jenkins forståelse af identifikation, kategorisering og klassifikation kan en sådan analytisk forståelse kritiseres for at være forsimplet. Der kan argumenteres for, at Bahisjas oplevelse rummer mere end det. Hun er udsat for en ekstern kategorisering, som smelter sammen med magt og ulighed og som ekskluderer hende fra at føle sig dansk (Jenkins, 2004: 12, Staunæs og Søndergaard, 2006: 49-50). Det er en identifikationsmæssig afvisning og kan derfor snarere forstås som en krænkelse, der knytter sig til et identifikationsmæssigt aspekt af social integration. Det er en dimension af social integration, som Honneths anerkendelsesteori kan kritiseres for ikke at kunne rumme. Det er en mere diffus og symbolsk forståelse af social integration, der ligger udenfor Honneths tre sfærer. Jeg vil i det følgende uddybe denne kritik.

Jenkins teori bidrager til en forståelse af, hvordan en manglende validering af de unge kvindelige efterkommere som danskere har betydning for deres identifikationsprocesser – herunder deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Det er dog først med Honneths anerkendelsesteori, at der kan skabes en egentlig forståelse for deres oplevelse af social integration. Ifølge Honneth har anerkendelse og anerkendelseskampe en central betydning i forståelsen af de unge kvinders oplevelse af social integration (Honneth, 2006: 175). Denne del af Honneths teori formår netop at indfange, hvordan intersubjektive relationer har betydning for den sociale integration. Kritikken skal således ikke forstås som en kritik af, at Honneths teori ikke tillægger det subjektive betydning. Kritikken knytter sig derimod til hans tre anerkendelsessfærer. Der mangler en identifikationsmæssig dimension i hans forståelse af social integration, som ikke kan rummes indenfor de tre anerkendelsessfærer.

I kombinationen af Jenkins og Honneths teorier, fremgår det, hvordan de unge kvinders identifikationsprocesser knytter sig til anerkendelseskampe. Det er en kamp

om at blive anerkendt som dansker, og det kommer til udtryk i samtlige af de fem unge kvinders fortællinger. Özlem siger:

”Selvfølgelig når man diskuterer med andre og siger jeg er.. f.eks. nogen gange så siger man jeg er dansker, men folk de siger, nej du er ikke dansker, du er tyrker og du er muslim agtig. Jeg er muslim, men jeg er **også** halv dansker og halv tyrker, fordi jeg er født her og opvokset her (...) jeg er **også** en dansker, jeg er dansker og jeg er tyrker og det føler jeg mig, fordi jeg har dansk pas og jeg taler dansk flydende og jeg går i en dansk skole (...) og jeg bor her i Danmark og jeg er opvokset her og så er jeg **også** en dansk.. så er jeg **også** dansker” (Özlem, min fremhævelse)

Özlems identifikation af sig selv som dansker knytter sig bl.a. til det faktum, at hun er født og opvokset i Danmark. Den knytter sig desuden til en oplevelse af, at andre er *mere* dansk end hende selv. Med Jenkins begrebsapparat kan Özlems positionering af sig selv som *også* dansker forstås som en identifikationsproces, der sker i aktivt samspil med andre. Hun oplever, at hun bliver kategoriseret som tyrker og muslim, og at andre er *mere* dansk, end hun er. Med Honneths teori kan der identificeres en krænkelse, som har betydning for hendes oplevelse af social integration. Krænkelsen kan dog hverken forklares som en juridisk fratagelse af rettigheder, en nedværdigelse af hendes sociale værdi eller en krænkelse af hendes fysiske integritet (Honneth, 2006: 174-75). Det er en krænkelsesform, der kommer til udtryk i en afvisning af hendes identifikation af sig selv som dansker.

Jeg vil i det følgende nuancere diskussionen i et perspektiv af teori om nationalt tilhørsforhold. I afsnit 2.3 blev der fremlagt en forståelse af hierarkisk tilhørsforhold. Det betyder, at nogle borgere tilhører nationen i højere grad end andre. Individet kan blive opfattet som mere eller mindre tilhørende nationen, og behandlet herefter, i kraft af bestemte karaktertræk såsom hudfarve, accent og/eller på grund af bestemte kompetencer som viden, praktiske evner og smag (Skey, 2013: 89). Bahisja oplever at blive flov over sin far på grund af hans dårlige dansk kompetencer:

”(...) f.eks. min far han forstår alt dansk, men han er nok ikke så god til at udtrykke sig på de rette måder øhmm dansk, så når jeg f.eks tager hen til ham, så får de (læger, sygeplejesker, lærer etc.) mig til at føle mig skammet og flov over at min far ikke kan flydende dansk.. og det er en ubehagelig følelse.. rigtig ubehagelig, de får mig til at føle mig flov over de ikke kan det.. det er jo mine forældre, jeg vil aldrig føle mig flov over dem” (Bahisja)

Bahisja oplever at føle sig skamfuld, fordi hendes far ikke taler flydende dansk. Med en forståelse af hierarkisk tilhørsforhold kan det forklares således, at hun oplever, at deres tilhørsforhold til Danmark bliver vurderet på faderens dårlige dansk (i dette tilfælde forstået som *mindre* tilhørende), og at de bliver behandlet herefter. Hun oplever således social eksklusion i kraft af *mindre* tilhørsforhold til Danmark (Skey, 2013: 89). Det er et helt konkret eksempel på, hvordan tilhørsforhold og national identitet får betydning for social integration, samt at der eksisterer en dimension af social integration, som ikke kan forklares indenfor Honneths tre sfærer. Med Honneths anerkendelsesteori er forståelsen af ovenstående citat begrænset til en mulig tolkning af Bahisjas oplevelse som en krænkelse i solidaritetens sfære. Bahisjas oplevelse kan med Honneths teori forstås som en nedværdigelse af hendes far og hans sociale værdi (Honneth, 2006: 178-79). Der kan således med baggrund i forståelsen af hierarkisk tilhørsforhold argumenteres for, at Honneths teori ikke rummer kompleksiteten i social integration, hvor også oplevelser af national identitet og tilhørsforhold har afgørende betydning for oplevelser af social integration. Oplevelsen af at være *mindre* dansk og at blive behandlet herefter er dybt problematisk for de unge kvinders muligheder for at blive socialt integreret, og det er et væsentligt element i forståelsen af deres oplevelse af social integration.

De unge kvinders nationale identitet og tilhørsforhold til nationen får betydning for deres muligheder for at blive socialt integreret. Det er dog ikke kun de unge kvinders egne oplevelser men også andres oplevelse af dem som danskere. National identitet og tilhørsforhold opstår dialektisk i kraft af måden, vi omtaler og møder hinanden på. Den måde, hvorpå de unge kvinder oplever at blive set og mødt, har betydning for deres oplevelse af national identitet og tilhørsforhold, som yderligere får betydning for deres sociale integration. Det blev særligt tydeligt under de narrative interviews, hvor de unge kvinder, men også undertegnede, italesatte og opstillede kategoriseringer. Jeg bidrog som forsker og interaktionspartner til polariseringer mellem ”os” og ”dem”, ”danskere” og ”indvandrere”. Det kan diskuteres, hvorvidt min måde at italesætte kategorier har haft betydning for den måde, hvorpå de unge kvinder fremsagde deres kategoriseringer og fortællinger i det hele taget. Som reflekteret i metodeafsnit 4.3.5 om etiske overvejelser, var jeg særligt opmærksom på ikke at bruge disse kategoriseringer, før de unge kvinder selv havde italesat dem, for på den måde ikke at påtvinge dem bestemte kategoriseringer. En narrativ vil dog altid

blive udformet forskelligt afhængigt af den konkrete sammenhæng (Thomsen, 2016: 14). Derfor må konteksten af interviewsituationen og min rolle som interviewer nødvendigvis have betydning for den narrative, som de unge kvinder fortæller i interviewet. I analyse del 1, fremgår det således også, hvordan de unge kvinder og jeg sammen talte os ind i disse bestemte forståelser af ”os” og ”dem”.

Interviewsituationen må tillægges en betydning, men dertil må disse kategoriseringer ifølge Jenkins ligeledes forstås som kategoriseringer, der er indlejret i vores opfattelse af den sociale verden, og som bidrager til vores forståelse af ”os” og ”dem” i det danske samfund (Jenkins, 2000: 8). Det er kategoriseringer, som jeg forsøgte at tale mig ud af. Dog uden held, da jeg manglede en alternativ fælles formulering for de emner, vi talte om. I specialet er det fundet, at disse kategoriseringer får betydning for de unge kvinders oplevelse af social integration, og som der nødvendigvis må sættes fokus på for at få en mere fuldstændt forståelse af social integration.

Det er således med baggrund i nærværende kapitel, at der kan fremsiges en kritik af en manglende dimension i Honneths anerkendelsesteori. Honneths tre sfærer rummer ikke en forståelse for den betydning, som identifikationsmæssig anerkendelse har for de unge kvinders oplevelse af social integration. Det er en dimension af social integration, som handler om interaktion og overordnede samfundsdiskurser. Det er noget andet end solidaritet, ret og kærlighed, men noget, som de unge kvinder i høj grad tillægger betydning i deres oplevelse af social integration. Jf. analysedel 1 oplever de unge kvinder, at ghettoiseringerne skubber dem i en bestemt retning, hvor deres oplevelse af tilhørsforhold til lokalområdet forstærkes og samtidig svækkes tilhørsforholdet til det øvrige samfund. Deres oplevelse af at blive identifikationsmæssigt ekskluderet fra samfundet får således betydning for deres sociale integration igennem både uddannelse og deltagelse i det civile liv. Det kommer bl.a. til udtryk ved valg af venner og gymnasium, men også i en grundlæggende mistillid til danske politikere, det danske arbejdsmarked – herunder en bekymring for diskrimination (jf. analysedel 2). I det hele taget en oplevelse af ikke at være en del af samfundet.

Honneths anerkendelsesteori kan bidrage til at forstå, hvordan intersubjektive relationer har betydning for social integration. Teorien kan derimod kritiseres for ikke at rumme hele kompleksiteten i social integration, hvor det identifikationsmæssige

aspekt er udeladt. Der kan således med baggrund i nærværende diskussion argumenteres for, at en fjerde sfære i Honneths teori kan bidrage til en mere komplet forståelse af de unge kvinders oplevelse af social integration. Det er en fjerde sfære, som rummer betydningen af en mere diffus og symbolsk dimension af social integration, hvor oplevelser af national identitet og tilhørsforhold i højere grad tillægges betydning.

7. Konklusion

I nærværende speciale har jeg foretaget en kvalitativ undersøgelse af, hvordan unge kvindelige efterkommere af indvandrere fra Mellemøsten oplever deres nationale identitet og tilhørsforhold til Danmark og hvordan det har betydning for deres oplevelse af social integration. Undersøgelsen har taget udgangspunkt i en bestemt forståelse af national identitet og tilhørsforhold, der knytter sig til nationer som forestillede fællesskaber. Det involverer et syn på nationer, som noget der først og fremmest eksisterer i kraft af medlemmers forestilling om og tro på nationen. Desuden er der taget udgangspunkt i, at der principielt er to veje til social integration, igennem uddannelse og beskæftigelse og igennem deltagelse i det civile liv.

Jeg har undersøgt de unge kvinders oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration ved hjælp af narrative interviews og belyst empirien ved brug af Jenkins teori om identifikation, kategorisering og klassifikationer, Honneths anerkendelsesteori og et intersektionelt perspektiv. Først har jeg ved brug af Jenkins teori og Honneths forståelse af begrebet om den generaliserede anden skabt en forståelse for, hvordan kategoriseringer har betydning for de unge kvinders oplevelse af national identitet og tilhørsforhold. Det foregår i et dialektisk forhold, hvor de unge kvinder bliver kategoriseret, men også tager kategoriseringerne på sig. Det er en konstant proces, hvor der hele tiden forhandles om interne og eksterne kategoriseringer. De oplever desuden at deres nationale identitet både kan være i overensstemmelse, men også i modstrid med deres oplevelse af tilhørsforhold. Flere af de unge kvinder oplever et stærkt tilhørsforhold til lokalområdet. Herefter har jeg søgt forståelse for, hvordan disse oplevelser har betydning for de unge kvinders oplevelse af social integration igennem henholdsvis uddannelse og beskæftigelse og igennem deltagelse i det civile liv. Ved hjælp af Honneths tre anerkendelsessfære,

samt Jenkins teori, er det identificeret at de krænkelserformer de unge kvinder oplever i særlig den retslige sfære og solidaritetens sfære er knyttet til deres oplevelser af national identitet og tilhørsforhold. Jenkins teori har desuden bidraget til en forståelse for, at kategoriseringer har betydning for de unge kvinders oplevelse af social integration, og ikke mindst oplevelser af eksklusion. Det kan således konkluderes, at de unge kvinder i ringe grad oplever sig socialt integreret, hverken igennem uddannelse og beskæftigelse, eller igennem deltagelse i det civile liv. Igennem en intersektionel analyse har jeg søgt en bedre forståelse af kompleksiteten i de unge kvinders situation. Det kan her konkluderes at national identitet, tilhørsforhold og social integration sker i dynamiske processer på flere niveauer, hvor magt og ulighed smelter sammen med opfattelser af kategorier. På baggrund af analysen er der foretaget en kritisk diskussion af Honneths anerkendelsessfære. Med baggrund i teori og empiri argumenterer jeg for, at en fjerde sfære i Honneths teori kan bidrage til en mere komplet forståelse af de unge kvinders oplevelse af social integration. Det er en fjerde sfære, der rummer betydningen af en mere diffus og symbolsk dimension af social integration, hvor oplevelser af national identitet og tilhørsforhold i højere grad tillægges betydning. Specialet kan således konkludere, at et større fokus på et identifikationsmæssig aspekt af social integration vil give en mere fuldendt forståelse af de unge kvinders oplevelse af social integration i Danmark.

I en perspektivering til det sociale arbejdes håndtering af de unge kvinders situation, kan der peges på, at et større fokus på et identifikationsmæssigt aspekt af social integration, kan være af værdifuld betydning for det sociale arbejde. Det kan dog diskuteres, hvorvidt det ligger udenfor det sociale arbejdes praktiske handlerum og snarere kalder på en strukturel løsning.

8. Perspektivering

Der er i nærværende speciale fundet en større forståelse for, hvordan oplevelser af national identitet og tilhørsforhold til Danmark har betydning for oplevelse af social integration. Der er skabt en problemforståelse, for betydningen af et mere identifikationsmæssigt aspekt af social integration. Jeg vil i dette kapitel belyse hvordan en identifikationsmæssig problemforståelse af social integration kan bidrage til det sociale arbejdes håndtering af arbejdet med de unge kvinder. Jeg vil her

specifikt tage udgangspunkt i den sociale indsats UngiErhverv, der har fungeret som min indgang til feltet og diskutere, hvorvidt de formår at adressere de problematikker, som der i specialet er fundet i forbindelse med de unge kvinders oplevelse af social integration.

UngiErhverv har særligt fokus på integration igennem uddannelse og beskæftigelse – deraf navnet. UngiErhverv handler om at give de unge et kendskab til arbejdsmarkedet, samt at afklare dem i forhold til deres skolegang. Idéen er, at et praktikforløb kan være med til at give skolen mening. Det fremgår af analysedel 2, at de unge kvinder har lidt kendskab til arbejdsmarkedet. Tre af de unge kvinder vil gerne være pædagog, men oplever et manglende kendskab til, hvad en pædagog egentlig laver. Deres forældre er på overførselsindkomster eller førtidspensionister. Det er primært igennem ældre søskende, at de kan finde viden om arbejdsmarkedet. I dette perspektiv bliver det meningsfuldt at sende de unge kvinder i praktik. I lyset af en identifikationsmæssig problemforståelse af social integration, bør der nødvendigvis være opmærksomhed på, at de unge kvinder i praktikken oplever at blive anerkendt og accepteret som en del af arbejdspladsen og som danske medborgere. På den måde kan ”de” blive til ”vi” og der skabes mulighed for social integration, frem for eksklusion. I kraft af de unge kvinders allerede eksisterende oplevelse af at være socialt ekskluderet, som minoritet i Danmark er der en risiko for, at praktikken blot bliver en katalysator for yderligere kategorisering og social eksklusion, ligesom de unge kvinder oplever, at skolen i nogle tilfælde er det (jf. analysedel 2). Med et større fokus på den identifikationsmæssige sociale integration, kan der argumenteres for, at praktikken i høj grad har mulighed for at bidrage til social integration. Praktikken kan blive meningsfuld for de unge kvinder som et sted, hvor de ikke kun afklares i forhold til deres skolegang men også et sted, hvor de oplever at blive anerkendt i deres oplevelse af at være danske medborgere. Oplever de anerkendelse i den identifikationsmæssige dimension af social integration, kan praktikken blive et sted, som motiverer dem til fremtidig beskæftigelse. Praktikken kan desuden udvide deres sociale netværk og derigennem sociale integration igennem deltagelse i det civile liv. For at dette skal kunne lykkes, kræver det et større fokus på identifikationsmæssig integration. Det er dog en problematik, som, det kan argumenteres, rækker ud over den enkelte arbejdsplads og ud over UngiErhverv. Sociale kategorier eksisterer i indlejrede kulturelle betydningssystemer. Den identifikationsmæssige dimension af

social integration knytter sig således også til diskurser og samfundsstrukturer. Der kan således argumenteres for, at den identifikationsmæssige problemforståelse af social integration kalder på en mere strukturel løsning og derfor rækker ud over det praktiske sociale arbejdes handlerum. Dermed ikke sagt, at det sociale arbejde ikke har mulighed for i højere grad at sætte fokus på den identifikationsmæssige dimension af social integration i arbejdet med minoritetsgrupper.

9. Litteraturliste

Anderson, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections of the Origin and Spread of Nationalism*. Third ed. London: Verso.

Arendt, H. (1978) *The life of mind*. New York: Harcourt Brace Jovanovich

Blaikie, N. (2010) *Designing social reseach*. Cambridge: Polity Press

Bonke, J. & Shultz-Nielsen, M. L. (2013) *Integration blandt ikke-vestlige indvandrere: arbejde, familie, netværk og forbrug*. 1. udgave edn. Kbh.: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Brinkmann S. (2010) *Etik i en kvalitativ verden*. S. 429-46 i: Brinkmann S, Tanggaard L, (red). *Kvalitative metoder: en grundbog*. 1st ed. Kbh.: Hans Reitzel Forlag.

Christensen, A., Thomsen, T. L., (2016) *Fortællinger om skiftende migration og skiftende betydninger af klasse, etnicitet og køn*. S. 257-275 i: Bo, I. G., Christensen, A & Thomsen, T. (red) *Narrativ forskning, tilgange og metoder*. 1st ed. Kbh.: Hans Reitzel

Dahl, K. M. (2005) *Etniske minoriteter i tal - Forskningsafdelingen for børn, integration og ligestilling*. Kbh.: Socialforskningsinstituttet.

Dahl, K. M & Jakobsen V (2005) *Køn, etnicitet og barrierer for social integration – fokus på uddannelse, arbejde og foreningsliv*. Kbh.: Socialforskningsinstituttet

Dr.dk (2017) URL: <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/yousee-nedbrud-gav-rekordlave-seertal-til-dronningens-nytaarstale> (Sidst tilgået: 02.06.19)

Fossland, T. & Thorsen K. (2010) *Livshistorier i teori og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Gilliam, L. (2019) URL: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/minoritetsdanske-drenge-foeler-sig-forskelsbehandlet-i-skolen> (Sidst tilgået 02.06.2019)

Honneth, A. (2006) *Kamp om anerkendelse*. 1. Udgave, 1. Oplæg. Kbh.: Hans Reitzels forlag

Information (2018) URL: <https://www.information.dk/indland/2018/02/mette-frederiksen-vestlig-indvandring-stoerste-udfordring-danmark> (Sidst tilgået 02.06.2019)

Integrationsbarometer.dk, udlændinge og integrationsministeriet (2018). URL: <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/integration-status-og-udvikling-filer/ISU2018.pdf> (Sidst tilgået 02.06.2019)

Jakobsen, V. (2015) *Uddannelses og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen*. Kbh.: Socialforskningsinstitut

Jenkins, R. (2002) *Different societies? Different Cultures? What are Human Colletivities?* S. 12-32 i Malesevic, S. & Haugaard, M (red.) *Making Sense of Collectivity*. London: Pluto Press

Jenkins, R. (2004) *Social identity*. 2. edition edn. London: Routledge.

Jenkins, R. (2000) Categorization: identity, social process and epistemology. *Current sociology Vol 48(3)*.

Jenkins, Richard. 2014: *At Være Dansk : Identitet i Hverdagslivet [Being Danish]*.

Kbh.: Museum Tusulanum.

Järvinen, M. (2004). *Pierre Bourdieu*. S. 342-364 i: Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.) *Klassisk og moderne samfundsteori*. Kbh.: Hans Reitzels Forlag.

Kannabiran, Kalpana, Ulrike M. Vieten, & Nira Yuval-Davis. (2006). Introduction to Special Issue. Boundaries, Identities and Borders: Exploring the Cultural Production of Belonging. *Patterns of Prejudice* 40 (3) s. 189-195.

Kristensen, O. S., Oberman M. L. & Dolmer, A. (2007). *Notat om forskellen mellem social integration og social eksklusion*. Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Kvale, S. & Brinkmann, S., (2009). *Interview : det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 2. udgave edn. Kbh.: Hans Reitzel.

Launsø L, Rieper O, Olsen L. (2005) *Forskning om og med mennesker: forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. 6th ed. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Magrethe II, Dronning af Danmark, uddrag af nytårstalen 31.12.2016. URL: <http://kongehuset.dk/nyheder/laes-nytaarstalen-2016> (sidst tilgået: 02.06.2019)

Monrad, M. (2018) (*under udgivelse i metodeantologi*): Datatilvirkning. i: Monrad, M. & S.P. Olesen red. (2018): *Forskningsmetode i socialt arbejde*.

Regeringen.dk (2016). *For et friere, rigere og mere trygt Danmark*. URL: [http://stm.dk/publikationer/For et%20friere, rigere og mere trygt Danmark/Regeringsgrundlag2016.pdf](http://stm.dk/publikationer/For_et%20friere,_rigere_og_mere_trygt_Danmark/Regeringsgrundlag2016.pdf) (Sidst tilgået: 14.05.19)

Regeringen.dk A (2018): *Èt Danmark uden parallelsamfund – Ingen ghettoer i 2030*. URL: <https://www.regeringen.dk/nyheder/ghettoudspil/> (Sidst tilgået: 02.06.2019)

Regeringen.dk B (2018): *"Her er ghettoerne og de udsatte boligområder"* URL:

<https://www.regeringen.dk/nyheder/ghettoudspil/liste-over-ghettoer-og-udsatte-bolig-omraader/> (Sidst tilgået: 02.06:2019)

Simonsen A: Simonsen, K. B. (2017) *Do they Belong? Host National Boundary Drawing and Immigrants' Identificational Integration*. Forlaget Politica

Simonsen B: Simonsen, K. B. (2017) *Hvor dansk skal man være for at være dansk? Hvordan unge efterkommere af indvandrere fra Mellemøsten oplever mulighederne for at høre til i Danmark*. Forlaget Politica

Skey, Michael. 2013. Why do Nations Matter? The Struggle for Belonging and Security in an Uncertain World. *The British Journal of Sociology* 64 (1):81-98.

Staubæs, D. & Søndergaard, D. M. (2006). *Intersektionalitet – udsat for teoretisk justering*. S. 43-56 i: *Kvinder, Køn og Forskning* nr. 2-3.

Stillman, Tyler F., Roy F. Baumeister, Nathaniel M. Lambert, A. Will Crescioni, C. Nathan DeWall, and Frank D. Fincham. (2009). Alone and Without Purpose: Life Loses Meaning Following Social Exclusion. *Journal of Experimental Social Psychology* 45:686-694.

Tanggaard L, Brinkmann S. (2010) *Interviewet: Samtalen som forskningsmetode*. S. 29-54 i: *Kvalitative metoder: en grundbog*. 1st ed. Kbh.: Hans Reitzel Forlag

Thomsen, T. L., Christensen, A., Bo, I. G. (2016) *Narrativ forskning: Tilgange og metoder*. S. 13-35 i: Bo, I. G., Christensen, A & Thomsen, T. (red) *Narrativ forskning, tilgange og metoder*. 1st ed. Kbh.: Hans Reitzel

UngiErhverv, Århus Kommune. URL: <http://uiaa.dk/sp/file/561d1695-3c30-40e5-9a56-43d9f133d2bd> (Sidst tilgået: 02.06.2019)

Østergård, U. (2004) *Stat, nation og national identitet*. S. 497-517 i: Andersen, B. Og Kaspersen, L. B. (red) *Klassisk og moderne samfundsteori*. 2.st ed. Kbh.: Hans Reitzel

10. Bilag

10.1 Bilag 1: Interviewguide

Interviewguide	
Overordnet tema	Spørgsmål (+hjælpespørgsmål)
Introduktion til interview	Hvert interview introduceres med en kort snak om indhold og formål, samt opfordring til pigerne om gerne at fortælle på åbne, beskrivende måder, f.eks. med konkrete eksempel
Indledning	<p>Navn, alder, klassetrin?</p> <p>Hvordan vil du beskrive dig selv?</p> <p>→ <i>Undersøge de unge kvinders umiddelbare selvidentifikation</i></p>
Skole	<p>Vil du beskrive hvordan en almindelig dag i skolen ser ud for dig? (f.eks. i går)</p> <p>Er det en typisk skoledag? Hvorfor/hvorfor ikke?</p> <p>→ <i>Undersøge oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration igennem uddannelsessystemet, samt muligheder for videre uddannelse og deltagelse på arbejdsmarkedet</i></p>
Venskaber	<p>Vil du beskrive en dag sammen med en ven/veninde?</p> <p>Hvordan har dine venskaber betydning for dig?</p> <p>→ <i>Undersøge oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration igennem sociale</i></p>

	<i>netværk (venner)</i>
Familie	<p>Hvordan forløber en almindelig dag i din familie (f.eks. i går)</p> <p>Er det en typisk dag? Hvorfor/hvorfor ikke?</p> <p>→ <i>Undersøge oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og sociale integration igennem sociale netværk (familie)</i></p>
Sociale medier	<p>Hvordan bruger du de sociale medier? (facebook, instagram, snapchat, whatsapp, twitter)</p> <p>Prøv at beskrive, hvad der popper op i din newsfeed?</p> <p>→ <i>Undersøge interessefelter – kan det sige noget om deres oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og sociale integration?</i></p> <p>→ <i>Undersøge kontakten til familie udenfor Danmark</i></p>
Religion	<p>Hvordan har din religion betydning for dig?</p> <p>Hvordan kommer den til udtryk?</p> <p>→ <i>Undersøge hvorvidt religionen knytter sig til oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration (diskrimination og minoritetsfortællinger)</i></p>
Fremtiden	<p>Hvordan forestiller du dig dit liv i fremtiden?</p> <p>/Hvordan tror du det bliver?</p> <p>/Hvordan kunne du godt tænke dig at det skulle være?</p> <p>→ <i>Undersøge oplevelser af national identitet, tilhørsforhold og social integration igennem deres forestillinger om fremtiden – særligt deres forestillinger om beskæftigelse</i></p>